

Universitätsbibliothek Wuppertal

M. Tvllii Ciceronis Opera Omnia

Cicero, Marcus Tullius

Basileæ, MDCLXXXII

Epistolarum ad Quintum Fratrem

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1133](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1133)

EPISTOLARUM

LIBER PRIMUS,

A D

QVINTVM FRATREM.

MARCUS Q. FRATRI, S.

P T s i dubitabam, quin hanc epistolam multi nuntii, fama denique esset ipsa, sua celeritate superata, tuque ante ab aliis auditurus esses, annuntitium accessisse desiderio nostro, & labori tuo: tamen existimavi a me quoque tibi huius molestia nuntium perferri oportere. Nam superioribus literis, non unis, sed pluribus, cum jam ab aliis desperata res esset, tamen ego tibi spem morae decessionis offerebam; non solum, ut quam diutissime te iucunda opinione oblectarem, sed etiam quia tanta adhuc bebat & a nobis, & a praetoribus contentio, ut rem posse confici non dissiderem. Nunc quoniam ita accidit, ut neque praetores suis opibus, neque nos nostro studio quidquam proficere possemus, est omnino difficile non graviter id ferre: sed tamen **NOSTROS ANIMOS** maximis in rebus & gerendis, & sustinendis excitatos frangi, & debilitari molestia non oportet. Et quoniam *ea molestissimi ferre homines debent, quae ipsorum culpa contracta sunt*, est quidam in hac re mihi molestius ferendum, quam tibi, factum est enim mea culpa, contra, quam tu mecum, & proficiens & per litteras egeras, ut priore anno non succederetur. Quod ego dum sociorum saluti consulo, dum impudentia nonnullorum negotiatorum resisto, dum nostram gloriam tua virtute augeri expeto, feci, non sapienter: praesertim cum id commiserim, ut ille alter annus etiam tertium posset adducere. Quod quoniam peccatum meum esse confiteor; est sapientiae, atque humanitatis tuae, curare & perficere, ut hoc *mihi sapienter a me provisum, diligentia tua corrigatur*. Ac si rei ipse vehementius ad omnes partes bene audiendi excitaris; non ut cum aliis, sed ut **TECVM IAM IPSEREA** RES; si omnem tuam mentem, curam, cogitationem, ad excellentem omnibus in rebus laudis cupiditatem incitaris: mihi crede, **VNVS ANNVS** additus labori tuo, multorum annorum luxuria nobis, gloriam verò etiam posteris nostris afferet. Quae propter hoc te primo rogo, ne contrahas, aut demittas animum, neve te obsui, tamquam fluctu, sic magnitudine negotii sinas: contraque erigas, ac resistas, sive *etiam ultro occurras negotio*. Neque enim ejusmodi partem reip. geris in qua **FORTVNA** dominetur, sed in qua plurimum **RATIO** possit, & *diligentia*. Quod si tibi bellum aliquod magnum, & periculosum administranti prorogatum imperium viderem; sternerem animo, quod eodem tempore esse intelligerem, etiam fortunae potestatem in nos prorogata. Nunc verò ea pars tibi reip. commissa est, in qua aut nullam, aut per exiguam partem fortuna tenet, & quam mihi tota in tua virtute, ac moderatio-
ne animi posita esse videatur. Nullas (ut opinor) insidias

hostium, nullam praesertim dimicationem, nullam defectionem sociorum, nullam inopiam stipendii, aut rei frumentariae, nullam seditionem exercitus pertimescimus: quae per sepe sapientissimis viris acciderunt, ut, quemadmodum *gubernatores optimi vim sepeferant*, sic illi fortunae impetum superare non possent. Tibi data est summa pax, summa tranquillitas: ita tamen, ut ea *dormientem gubernatorem vel obrueret, vigilantem etiam delibare possit*. Constat enim ea provincia primum ex eo genere sociorum, quod est ex hominum omni genere humanissimum: deinde ex eo genere civium, qui aut quod publicani sunt, nos summa necessitudine attingunt: aut quod ita negotiantur, ut locupletes sint, nostri consulatus beneficio se incolumis fortunas habere arbitrantur. At enim inter hos ipsos existunt graves controversiae, multae nascuntur injuriae, magna contentiones consequuntur. Quasi verò ego id putem, non re aliquid negotii sustinere. Intellego permagnum esse negotium, & maximi consilii, sed memento, consilium me hoc negotium esse magis aliquanto, quam fortunae, putare. **QVOD EST ENIM NEGOTII CONTINERE EOS, QUI VIVS PRAESIS, SI TE IPSE CONTINEAS?** id autem ut magnum, & difficile ceteris, sic est difficillimum: tibi & fuit hoc semper facillimum, & verò esse debuit: cujus natura talis est, ut etiam sine doctrina videatur moderata esse potuisse: ea autem adhibita doctrina est, 1. quae vel vitiosissimam naturam attollere possit. Tu cum pecuniae, cum voluptati, cum omnium rerum cupiditati resistes, ut facis, erit, credo, periculum, ne improbum negotiatorem, paulo cupiditatem publicanum comprimere non possis. Nam Graeci quidem sic te *ita viventem intuebuntur, ut quendam ex animalium memoria*, aut etiam *de caelo divinum hominem* esse in provinciam delapsum putent. Atque haec nunc non ut facias, sed ut te facere, & fecisse gaudeas, scribo, **FRAECLARVM** est enim, summo cum imperio fuisse in Asia triennium; sic ut nullum te signum, nulli aspectu, nullum vas, nulla vestis, nullum mancipium, 2. nulla forma cujusquam, nulla conditio pecuniae (quibus rebus abundat ista provincia) ab summa integritate, continentiaque deduxerit. Quid autem reperiri tam eximium, aut tam expectandum potest, quam istam virtutem, moderationem animi, temperantiam, non latere in tenebris, neque esse abditam, sed in luce Asiae, in oculis clarissimae provinciae, atque in auribus omnium gentium, ac nationum esse positam? non itineribus tuis perterretur homines? non sumtu exhausti? non adventu commoveri? esse, quocumque veneris, & publice, & privatim maximam laetitia: cum urbs custodem, non tyrannum: domus hospitem, non expilatorem, recepisse videatur? His autem in rebus jam te usus ipse profectò eruditur, **NE QVA QVA M** satis esse, ipsum haec

1. *Quae vel vitiosissimam naturam attollere possit.* Excurbavi vulgatum exaltare, inductos à Pall. quatuor, in quibus illud alterum, aut exaltare sepe hinc ad hunc locum Horatius, cum voluit,

deprimi hunc divinum periculum aurae.

2. *Nulla forma cujusquam.* Palatinus unus, fortunas, quod esse dignitas, potentia, atque honor, cogitandum.

hasce habere virtutes, sed esse circumspiciendum diligenter, ut in hac custodia provincia non te unum, sed omnia ministros imperii tui, sociis, & civibus, & reip. præstare videare. Quamquam legatos habes eos, qui ipsi per se habituri sint rationem dignitatis suæ; de quibus honore, & dignitate, & ætate præstat Tubero, quem ego arbitror, præsertim cum scribat historiam, multos ex suis annilibus posse diligere, quos velit, & possit imitari: 1. Halienus autem noster, cum animo & benivolentia, tum vero etiam imitatione vivendi. Nam quid ego de Gratidio dicam? quem certo scio ita laborare de existimatione sua, ut ut propter amorem in nos fratrem, etiam de nostra laboret. Quæstorem habes, non tuo iudicio delectum, sed eum, quem fors dedit, hunc oportet & sua sponte esse moderatum, & tuis institutis, ac præceptis obtemperare. Quorum si quis torrens esset sordidior, ferres eatenus, quoad per se negligeret eas leges, quibus est adstrictus: non ut ea potestatem, quam tu ad dignitatem permisisses, ad quæstum ureretur. Neque enim mihi sane placet, præsertim cum ii mores tantum jam ad nimiam lenitatem, & ambitionem incubuerint, scrutari te omnes sordide, excutere unum quemque eorum: sed, quanta sit in quoque fides, tantum cuique committere. Atque inter hos, eos, quos tibi comites, & adjuutores negotiorum publicorum dedit ipsa resp. duntaxat finibus his præstabis, quos ante præscripti. Quos vero aut ex domesticis convictionibus, aut ex necessariis apparitoribus tecum esse voluisti, qui quasi ex cohorte prætoris appellari solent, horum non modo facta, sed etiam dicta omnia præstanda nobis sunt. Sed habes eos tecum, quos possis recte facientis facile diligere: minus consulenteis existimationi tuæ, facillimè coercere: à quibus, rudis cum esses, videtur potuisse tua liberalitas decipi) nam ut quisque est vir optimus, ita difficillimè esse alios improbos suspicatur) nunc vero tertius hic annus habet integritatem eandem, quam superiores, cautiorem etiam, ac diligentiorum. Sint aures tuæ, quæ id, quod audiunt, existimetur audire, non in quas fictæ & simulata quæstus causa insulurreretur. Sit annulus tuus non ut vas aliquod, sed tamquam ipse tu: non minister alienæ voluntatis, sed testis tuæ. Accensus sit eo numero, quo etiam majores nostri esse voluerunt: qui hoc non in beneficii loco, sed in laboris, ac muneris, non temerè nisi libertis suis deferebant; quibus illi quidem non multo secus, ac servis, imperabant. Sit & lictor non suæ, sed tuæ lenitatis apparitor: majoraque præferant faves illi, ac securæ dignitatis insignia, quam potestatis. Toti denique sit provinciam cognitam, tibi omnium, quibus præsis, salutem, liberos, famam, fortunam esse carissimas. Denique hæc opinio sit, non modò iis, qui aliquid acceperint, sed iis etiam, qui dederint, te inimicum (si id cognoveris) futurum. Neque vero quisquam dabit, cum erit hoc perspectum, nihil per eos, qui simulant se apud te multum posse, abs te solere impetrari. Nec tamen est hæc oratio mea huiusmodi, ut te in tuos aut divum esse nimium, aut suspiciosum velim. Nam si quis est eorum, qui tibi biennii spatium numquam in suspensionem avaritiæ venerit, (ut ego Cælium, & Chærippum, & Labeonem, & audio, & qui cognovi, existimo) nihil est, quod non & iis, & si quis est alius ejusmodi, & committi, & credi re-

ctissimè putem. Sed si quis est, in quo jam offenderis de quo aliquid senseris: huic nihil credideris, nullam partem existimationis tuæ commiseris. In provincia vero ipsa, si quætu es nactus, qui in tuam familiaritatem penitus intravit, qui nobiscum fuerit ignosus: huic quantum credendum sit, vide: non quin possint multi esse provinciales viri boni: sed hoc sperare licet; judicare periculosum est. Martis enim simulationum involucris tegitur, & quasi velis quibusdam obtenditur uriscujusque natura: front, oculi, vultus persèpe mentiuntur: oratio vero sapientissima. Quamobrem, qui potes teperire ex eo genere hominum, qui pecuniæ cupiditate adducti careant his rebus omnibus, à quibus nos divulsi esse non possumus? te autem, alienum hominem ament ex animo, ac non sui commodi causa simulent? mihi quidem permagnam videtur; præsertim si iidem homines privatum non ferè quemquam, PRÆTORUM SEMPER OMNES AMANT. Quo ex genere si quem torrens cognoisti amantiorem (fieri enim potuit) quam temporis, hunc vero ad tuum numerum libenter adscribito. Sin autem id non perspicias; nullum erit genus in familiaritate cavendum magis: propterea quod & omnes vias pecuniæ norunt, & omnia pecuniæ causa faciunt: & quicum videri non sunt, ejus existimationi consulere non curant. Atque etiam è Græcis ipsi diligenter cavendæ sunt quædam familiaritates, præter hominum perpaucorum, si qui sunt veterè Græcia digni. Sic vero, faciles sunt permulti, & leves, & diuturna servitute ad nimiam assensationem eruditi, quos ego universos adhiberi liberaliter; optimum quemque hospitio, amicitiaque conjugii dico oportere: nimis familiaritates eorum, neque tam fideles sunt (non enim audent adversari nostris voluntatibus) & verò invident non nostris solum, verum etiam suis. Jam qui in ejusmodi rebus, in quibus vereor etiam ne durior sim, cautus esse velim, ac diligens: quo me animo in servos esse censies? quos quidem cum omnibus in loci, tum præcipue in provinciis regere debemus: quo de genere multa præcipi possunt, sed hoc & brevissimum est, & facillimè teneri potest, ut ita se gerant in istis Asiaticis itineribus, & ut si iter Appia via faceres: neve interesse quidquam putent, utrum Tralleis, an Formias venerint. At, si quis est ex servis egregie fidelis, sit in domesticis rebus, & privatis: quæ res ad officium imperii tui, atque ad aliquam partem reipub. pertinebunt, de his rebus nequid attingat. Multa enim, quæ recte committi servis fidelibus possunt, tamen sermonis, & vituperationis vitanda causa, committenda non sunt. Sed nescio quo pacto ad præcipiendi rationem delapsa est oratio mea cum id mihi propositum initio non fuisset. Quid enim ei præcipiam, quem ego in hoc præsertim genere intelligam, prudentia non esse inferiorem, quam me, usu vero etiam superiorem? Sed tamen si ad ea, quæ faceres, AUCTORITAS accederet mea, tibi ipsi illa putavi fore jucundiora. Quare sint hæc fundamenta dignitatis tuæ: tua primum integritas, & continentia: deinde omnium, qui tecum sunt, pudor: delectus in familiaritatibus, & provincialium hominum, & Græcorum, percautus & diligens: familiaris gravis, & constans disciplina. Quæ cum honesta sint in his privatis nostris, quotidianisque rationibus: in tanto imperio, tam depravatis moribus, tam

RRT 5

CORRU

1. Halienus autem) Palæ duo Altrius, duo Avienus, si quid mutandum, secunda lectio referenda veniet, ita enim ita vocatur & Cæzari de bello civili.

2. Ut propter amorem in nos fratrem, etiam de nostra laboret.) Melius istud, quam veteris editio: scribitur autem in operum. Sic etiam de nostra laboris, quomodo tamen Pall. & siber Pavilonis, quo usus Ianugul.

3. Ad quæstum ureretur.) Recentiores abuterentur, sed contra antiquitatis cuos & in Pall.

4. Ad nimiam lenitatem.) Mammalac lenitatem, utrumque ruetur se libris manuscriptis.

5. Ex domesticis convictionibus.) Vi & editio, conjugii iustitiam, quomodo aliquot item Pall. nam ceteri convictionibus Pavilonis convictionibus.

6. Lictor non suæ, sed tuæ lenitatis apparitor.) Lictor, ostendit b. Elect. e. 23: auste rescribit, & lictor mansuetus: tuæ lenitatis, sed inclinat tamen magis, in id quod Vrf depromit è libris lictor, non servus sed tuæ, & neutrum placet, ratione reddidit in Suspicionibus.

7. Conjugii dico oportere.) Melius forsitan, duces, monco tamen in uno Pall. non comparete dictum & eo.

8. Ut si iter Appia via faceres.) Pavilonii ml. non agnoscit, & poteramus in ea carere.

corruptrice provincia, DIVINA videantur necesse est. Hæc institutio, atque hæc disciplina potest sustinere in rebus ita tuendis, & decernendis eam severitatem, & quæ tu in his rebus usus es, ex quibus nonnullas similitates eum magna meæ lætitiæ susceptas habemus. nisi forte me Patoniam nescio cuius, hominis ne Græci quidem, at Myssi, aut Phrygis potius querelis moveri putas: aut Tuscorum, hominis furiosi, ac sordidi vocibus, cæsus tu ex impurissimis faucibus inhonestissimam cupiditatem eripuisse luminam cum a quietate. Hæc, & cetera plena severitatis, quæ ita vultu in ista provincia, non facile sine summa integritate sustineremus. quare sit summa in iure dicendo severitas, dummodo ea ne varietur gratia, sed conseruetur æquabilitas. Sed tamen PARI REPERITUR abs te ipso jus dici æquabiliter, & diligenter, nisi idem ab his fiet, quibus tu ejus muneris aliquam partem concesseris. Ac mihi quidem videtur non sanè magna varietas esse negotiorum in administranda Asia, sed ea tota jurisdictione maxime sustineri. In qua scientiæ præsertim provincialis ratio ipsa expedita est. Constantia est adhibenda, & gravitas, quæ resistat non solum gratiæ, verum etiam suspitioni. Adjungenda etiam est facilitas in audiendo, lenitas in decernendo, in satisfaciendo ac disputando diligentiæ. His rebus nuper Cn. Octavius, jucundissimus fuit: apud quem & primus lector quævit, tacuit accessus: quoties quisque voluit, dixit, & quam voluit, dixit. Quibus ille rebus fortasse nimis lenis videretur, nisi hæc LENITAS illam severitatem tueretur. Cogebantur Sullani homines, quæ per vim & metum abstulerant, reddere, qui in magistratibus injuriosè decreverat, eodem ipsis privatis erat iure parendum. hæc illius severitas, acerba videretur, nisi multis condimentis humanitatis mitigaretur. Quod si hæc lenitas, gratia Romæ est, ubi tanta arrogantia est, tam immoderata libertas, tam infirmitas hominum licentia, denique tot magistratus, tot auxilia, tanta vis, tanta senatus auctoritas: quam jucunda tandem prætoris comitas in Asia potest esse, in qua tanta multitudo civium, tanta sociorum, tot urbes, tot civitates unius hominis suorum IN TURNUM? ubi & nullum auxilium est, nulla conquestio, nullus senatus, nulla concio? Quæ cum permagni hominis est, & cum ipsa natura moderata sit, tum vero etiam doctrina, atque optimorum artium studium erit illi, sic se adhibere in tanta potestate, ut nulla alia potestas ab his, quibus ipse præsit, desideretur. Cyrus ille à Xenophonte non ad historiam fidem scriptus, sed ad effigiem iusti imperii: cuius summa gravitas ab illo philosopho cum singulari comitate conjungitur: quos quidem libros non sine causa nosser ille Africanus de manibus ponere non volebat: nullum enim prætermisissum in his officium diligentis, & moderati imperii. eaque, si sic coluit ille, qui privatus futurus nunquam fuit, quoniam modo regnanda sunt eis, quibus imperium ita datum est, ut redderent, & ab his legibus datum est, ad quas revertendum est? Ac mihi quidem videntur hæc omnia esse referenda his, qui præstant aliis. ut: quæ sunt eorum in imperio, sint quam beatissimi? quod tibi esse antiquissimum, & ab initio fuisse, ut primum Asiam attigisti, constante fama, atque omnium sermone celebratum est. Est autem non modo ejus, qui sociis & civibus, sed etiam ejus, qui servis, qui multis pecudibus præsit, eorum, quibus præsit, commodis, utilitatique servare. Cujus quidem generis constare inter omnes video abs te summam adhiberi diligentiam: nullam esse alienam novam contrahi civitatis. veterem autem magno & gravi multis abs te esse liberatas urbes. 4 complures dirutas, ac præne desertas, (in qui-

bus unam Joniz nobilissimam, alteram Cariz, Samum & Halicarnasum) per te esse recreatas: nullas esse in oppidis seditiones, nullas discordias: provideri abs te, ut civitates optimatum consilio administrarentur: sublata Myssi lætrocinia: cædis multis locis repressas: pacem totæ provinciæ constitutam: neque solum illa iunierum, atque agrorum, sed multo etiam plura, & majora oppidorum & sanorum furta, & latrocinia esse depulsa. Remota à fama, & à fortunis, & ab orio locupletum, illam acerbissimam iniustitiam prætorum avaritia calumniam: sumtus & tributa civitatum ab omnibus, qui eorum civitatum sineis incolant, tolerari æquabiliter: facilissimos esse aditus ad te: patere aures tuas querelis omnium: nullius inopiam, ac solitudinem, non modo illo populari accessu, ac tribunali, sed ne domo quidem & cubiculo esse exclusam: tuo toto denique imperio nihil acerbum esse, nihil crudele, atque omnia plena clementiæ, mansuetudinis, humanitatis. Quamvis verò illud est beneficium tuum, quod iniquo, & gravi vestigali æditionum, magnis nostris similitudibus, Asiam liberasti? Enimvero si unus homo nobilis queritur palam te, quod edixit, NE AD LUDOS PECUNIA DEBERERENTUR, n. s. c. sibi eripuisse: quanta tandem pecunia penderetur, si omnium nomine, quicumque Romæ ludos tacerent, quod erat jam innitutum, erogaretur? Quamquam hæc querelas hominum nostrorum illo consilio oppressissimum, quod in Asia nescio quoniam modo, Romæ quidem non mediocri cum admiratione laudatur, quod, cum ad TEMPLUM, MONUMENTUM QUE nostrum civitates pecunias decrevisset: cumque id & pro meis magnis meritis, & pro tuis maximis beneficiis summa sua voluntate fecissent: nominatimque lex exciperet, UT AD TEMPLUM, MONUMENTUM QUE CAPERE LICERET: cumque id, quod dabatur, non esset interitum, sed in ornamentis templi futurum, ut non mihi potius, quam populo Romano, ac diis immortalibus datum videretur: tamen id, in quo erat dignitas, erat lex, erat eorum, qui faciebant, voluntas accipiendum non putavi: cum aliis de causis, tum etiam ut animo æquiore ferretur illi, quibus nec deberetur, nec liceret. Quapropter incumbe toto animo, & studio omni in eam ratione, qua adhuc usus es, ut eos, quos tux fidei, potestatiq; s. p. q. r. commisit, & credidit, diligas, & omni ratione teneat, ut esse quam beatissimi velle. Quod si te fors Afris, aut Hispanis, aut Gallis præficeret, immanibus, ac barbaris nationibus: tamen esset humanitatis tua, consulere eorum commodis & utilitati, salutique servare. Cum verò ei genere hominum præsumus, non modo in quo ipsa sit, sed etiam à quo ad alios pervenisse putetur humanitas: certè his eam potissimum tribuere debemus, à quibus accepimus. Non enim me hoc jam dicere pudebit, prætorum in ea vita, in his rebus gestis, in quibus non potest refidere inertia, aut levitatis ulla suspicio: nec ea, qua consueti sumus, his studiis & artibus esse ad prætorum, qua sint nobis Græcia monumentis, discipulisque tradita. Quare prætorum munem fidem, quæ omnibus debetur, præterea nos isti hominum generi præcipue debere videmus, ut, quorum præceptis sumus eruditi, apud eos ipsos, quod ab his didicerimus, velimus expromere. Atque ille quidem princeps ingenii, & doctrinæ Plato, tum denique fore beatas res publicas putavit, si aut docti, ac sapientes homines eas res capissent, aut si qui regerent, omne suum studium in doctrina, ac sapientia collocassent. Hanc conjunctionem videlicet potestatis, ac sapientiæ, salutis censuit civitatibus esse posse: quod fortasse aliquando universæ reipublica nostræ, nunc quidem

1. Quæ tu in his rebus usus es. Pall. duo, quam, antiquo fortè scribentis modo.
 2. Primus lector quævit: tacuit accessus. Ita de conjectura Octaviani: qui hæcenus omnes merito acquirere vult: utique cum nihil esset infirmitatis vulgato, qui fuit, quod tamen in omnibus n. s. p. præterquam: Mullerianis, qui nostrum illud firmat, ut prodit P. g. nosser l. xvi. Annal. Roman.
 3. Nullam esse alienam novam contrahi civitatis. Sic omnes libri nostri, itaque

id retinebimus non admisso P. Man. quæstio: intelligensque de collegis, ut volebat Gulelm.
 4. Complures dirutas. Pall. duo dirutas, quod ex am adnotat onofiores certe non statim quod dirutum est, etiam dirutum dici potest.
 5. Sed ut domo quidem & cubiculo esse exclusam: nec deo quæ imperio. Et dicit n. c. & lectio est à quinque Pall. quibus pro: im accedebat editio V. G.
 1. Viriute

dem profectio isti provincie contigit, ut is in ea summam potestatem haberet, cui in doctrina, cui in virtute, atque humanitate percipienda, plurimum a pueritia studii fuisset, & temporis. Quare cura, ut hic annus, qui ad laborem tuum accessit, idem ad salutem Asiae prorogatus esse videatur. quoniam in te retinendo fuit Asia felicitior, quam nos in deducendo: pernice, ut latius provincie desiderium nostrum leniatur. Etenim si in promerendo, ut tibi tanti honores haberentur, quanti haud scio an nemini, fuisti omnium diligentissimus: multo maiorem in his honoribus tuendis adhibere diligentiam debes. Et quidem de isto genere honorum quid sentirem, scripsi ad te ante. Semper eos putavi, si vulgares essent, vileis: si temporis causa constituerentur, leveis: si vero (id quod ita factum est) meritis tuis tribuerentur, existimabam multam tibi in his honoribus tuendis operam esse ponendam. Quare quoniam in istis rebus cum summo imperio, & potestate versaris, in quibus tuas virtutes consecratas, & in deorum numero collocatas vides: in omnibus rebus, quas itatus, quas decernes, quas ages, quid tantis hominum opinionibus, tantis de te iudiciis, tantis honoribus debeas, cogitabis. Id autem erit ejusmodi, ut consulas omnibus, ut medeare incommodis hominum, provideas saluti, ut reparem Asiae & dici, & haberi velis. Atque huic tuae voluntati, ac diligentiae difficultatem magnam afferunt publicani, quibus si adversamur: ordinem de nobis optimè meritum, & per nos cum rep. conjunctum, & à nobis, & à rep. disjungemus. Sin autem omnibus in rebus obsequemur: funditus eos perire patiemur, quorum non modo saluti, sed etiam 3 commodis consulere debemus. Hæc est una (si verè cogitare volumus) in isto imperio tuo difficultas. Nam esse abstinentem; continere omnes cupiditates, suos coercere, juris æquabilem tenere rationem; facilem te in rebus cognoscendis, in hominibus audiendis, admittendisque præbere; præclarum magis est, quam difficile. non est enim positum in labore aliquo, sed in quadam inductione animi, atque voluntate. Illa causa publicanorum quantum acerbitatem afferat sociis, intelleximus ex civibus, qui nuper in portoritis Italie tollendis, non tam de portorio, quam de nonnullis injuriis portitorum querebantur. Quare non ignoro, quid locis accidit in ultimis terris, cum audierim in Italia querelas civium. Hi te ita versari, ut & publicanis satisfacias, & æqualem publicis malè redemptis & socios perire non sentas, divinæ cujusdam virtutis esse videtur, id est, tuæ. Ac primum Græcis, id quod acerbitatum est, quod sunt vectigales, non ita acerbum videri debet, propterea quod sine imperio populi Rom. suis institutis, per se ipsi ita fuerunt. Nomen autem publicani aspernari non possunt, qui pendere ipsi vectigal sine publicano non poterant, quod iis æqualiter Sula descripsit. Non esse autem leniores in exigendis vectigalibus Græcos, quam nostros publicanos, hinc intelligi potest, quod Cæcilius nuper omnes, ex insulis, quæ erant ab Sula Rhodiis attributa, confugerant ad senatum, nobis ut potius vectigal, quam Rhodiis penderent. Quare nomen publicani neque ii debent horrere, qui semper vectigales fuerunt: neque ii aspernari, qui per se pendere vectigal non poterant: neque ii reculare, qui postulaverunt. Simul & illud Asia cogites, nullam à se neque belli externi, neque discordiarum domesticarum calamitatem obturam fuisse, si hoc imperio non teneretur, id autem imperium cum retineri siue vectigalibus nullo modo possit. AB ANIMO PARTE ALIQUA SUORUM FRUCTUUM PACEM SIBI SEMPERNAM REDIMAT, ATQUE OTIUM. Quod si genus ipsum, & nomen publicani non iniquo animo sustinebunt, poterunt iis, consilio, & prudentia tua rei qua videri mitiora. Possunt in pactionibus fa-

ditatem conficiendi negotii, & liberationem molestia. Potes etiam tu id facere, quod & fecisti egregiè, & facis, ut commemoras, quanta sit in publicanis dignitas, quantum nos illi ordini debeamus, ut remoto imperio, & vi potestatis, & fascium, publicanos cum Græcis gratia adiciendis non legem spectare centoriam, sed potius commoque auctoritate conjungas. Sed & ab illis, de quibus optime tu meritus es, & qui tibi omnia debent, hoc petas, ut FACILITATE sua, nos eam necessitudinem, quæ est nobis cum publicanis, obtinere, & conservare patiantur. Sed quid ego te hæc hortor, quæ tu non modo facere potes, sed sponte sine cujusquam præceptis, sed etiam magna jam ex parte perfecisti? non enim desistunt nobis agere quotidie gratias honestissimæ, & maximæ societates: quod quidem mihi idcirco jucundius est, quod idem faciunt Græci. DIFFICILE EST autem ea, quæ commodis, utilitate, & præpè natura diversa sunt, voluntate conjungere. At ea quidem, quæ supra scripta sunt, non ut te instituerem, scripsi (neque enim prudentia tua cujusquam præcepta desiderat) sed me in scribendo commemoratio tua virtutis delectavit: quamquam in his litteris longior fui, quam aut vellem, aut quam me putavi fore. Unum est, quod tibi ego præcipere non desinam, neque te patiar (quantum in me erit) cum exceptione laudari. omnes enim, qui istinc veniunt, ita de tua virtute, integritate, humanitate commemorant, ut in tuis summis laudibus excipiant unam iracundiam, quod vitium, cum in hac privata, quotidianaque vita levis esse animi, atque infirmi videtur: tum verò NIHIL EST tam deformè, quam ad summum imperium etiam acerbitatem naturæ adungere. Quare illud non suscipiam, ut, quæ de iracundia dici solent à doctissimis hominibus ea tibi nunc exponam, cum & nimis longius esse nolim, & ex multorum scriptis ea facile possis cognoscere. illud, quod est epistolæ proprium, ut is, ad quem scribitur, de iis rebus, quas ignorat, certior fiat, prætermittendum esse non puto. Sic ad nos omnes ferè deferunt, nihil cum absit iracundia, resteri posse jucundius, sed cum te alienius improbitas, perversitasque commoverit sic te animo incitari, ut ab omnibus tua desideretur humanitas. Quare quoniam in eam rationem vitæ nos non tam cupiditas quædam gloriæ, quam res ipsa, ac fortuna deduxit, ut sempiternus sermo hominum de nobis futurus sit: caveamus, quantum efficere, & consequi possumus, ne quod in nobis insigne vitium fuisse dicatur. Neque ego hoc nunc contendo, quod fortasse cum in omni natura, tum jam in nostraestate DIFFICILE EST, MOTARE ANIMUM, ET SI QUID EST PENITENS: TUM MORIBUS, ID SUBITO EVELLERE: sed te illud admoneo, ut, si hoc plene vitare non potes, quod ante occupatur animus ab iracundia, quam providere ratio potuit, ne occuparetur: te autem compares, quosdièque meditare, resistendum esse iracundia: cumque ea maxime animum moveat, tum tibi esse diligentissime LINGUAM CONTINENDAM: quæ quidem mihi virtus non interdum minor videtur, quam omnino non irasci. Nam illud non solum est gravitatis, sed nonnumquam etiam lenitudinis. Moderatè verò & animo, & orationi, cum sis iratus, aut etiam iracere, & tenere in sua potestate motum animi, & dolorem, est non est perfecta sapientia, tamen est non mediocris ingenii. Atque in hoc genere multo te esse jam commodiorem, mitioremque nuntiant. Nullæ tuæ vehementiores animi concitationes, nulla maledicta ad nos, nullæ contumelias percurrunt: quæ cum abhorrent à litteris, ab humanitate, tum verò contraria sunt imperio, ac dignitati: nam si impiacabiles iracundia sint, summa est acerbitas. Sin autem exorabiles, summa levitas: quæ tamen (ut in malis) acerbitati anteponenda est. Sed quoniam prius annus habuit de hæc reprehensione plurimum sermonis, credo propterea, quod

1. Virtute percipienda. Pal unus & quatuor præcipiendi.
 2. In diorum numero collocatas vides. Ego & explicat L. p. nosser l. i. Elicet 14.
 3. Eiusdem consuetudine consulere debemus. Pal. pa. conf. tenentur. Soc. commedii

consulemus præterezim utrumque vulgato.
 4. Quare non ignoro, quid feci, &c. Tolle non ignoro, & anima flagulam interrogatio est: heus quid quam Tullio sententiam.
 5. Quare

quod tibi hominum injuria, quod avaritia, quod insolentia, præter opinionem accidebat, & intolerabilis videbatur: secutus autem multo lenior, quod & *consuetudo & ratio*, & (ut ego arbitror) mea quoque littera te patientiorem, lenioremque fecerunt: tertius annus ita esse debet emendatus, ut ne minimam quidem rem quisquam possit ullam reprehendere. At jam hoc loco non hortatio ne, neque præceptis, sed precibus tecum fraternis ago; totum ut animum, curam, cogitationemque tuam ponas in omnium laude undique colligenda. Quod si in mediocri statu sermonis, & prædicationis nostræ res essent: nihil abs te exitium, nihil præter aliorum consuetudinem postularetur. nunc vero propter earum rerum, in quibus versati sumus, splendorem, magnitudinem, *NISI SUMMAM LAUDEM* ex ista provincia assequimur, vix videmur summam vituperationem posse vitare. Ea nostra ratio est, ut omnes *BONI* cum favent, tum etiam à nobis omnem diligentiam, virtutemque & postulent, & expectent: omnes autem *IMPROBI* (quod cum in bellum suscepimus sempiternum) vel minima re ad reprehendum contenti esse videantur. *¶* Quare quoniam ejusmodi *TRIVARIUM* totius Asiae virtutibus est datum, celebritate refectionissimum, magnitudine amplissimum, judicio eruditissimum, natura autem ita resonans, ut usque Romam significationes, vocesque referantur: contende, quæso, atque elabora, non modo ut his rebus dignus fuisset, sed etiam ut illa omnia tuis artibus *superasse* videare. Et quoniam mihi casus urbanam in magistratibus administrationem reipublici provinciam dedit; & si mea pars nemini cedit, fac, ut tua ceteros vincat. Simul & illud cogita, nos non de reliqua, & sperata gloria jam laborare, sed de parta dimicare, quæ quidem non tam expetenda nobis fuit, quam *tuenda* est. Ac si mihi quidquam esset abs te separatam, nihil amplius desiderarem hoc statu, qui mihi jam partus est. nunc vero sic res sese habet, ut, nisi omnia tua facta, atque dicta nostris rebus istinc respondeant, ego me meis tantis laboribus, tantisque periculis, quorum tu omnium particeps fuisti, nihil consecutum putem. Quod si ut amplissimum nomen consequeremur, unus præter ceteros adjuvisti: certe idem, ut id retineamus, præter ceteros elaborabis. *NON EST TIBI* his solis utendum existimationibus ac iudiciis, qui nunc sunt, hominum; sed iis etiam qui nunc sint: quamquam illorum erit *varius iudicium, oblatione & malivolentia liberatum*. Denique illud etiam debes cogitare, non te tibi soli gloriam querere: quod si esset, tamen non negligeres, præsertim cum amplissimis monumentis conferre voluisses *memoriam nominis* tui: sed ea tibi est communicanda mecum, prodenda liberis nostris. In qua cavendum est, ne, si negligentior fueris, *NON SOLUM* tibi parum consuluisse, sed etiam tuis invidisse videaris. Atque hæc non ed dicantur, ut te oratio mea dormientem excitaſſet, sed potius ut contentem incitataſſe videatur. Facies enim perpetuo, quæ fecisti, ut optones æquitatem tuam, temperantiam, severitatem, integritatemque laudent. Sed me quadam tenet, propter singularem amorem, infinita in te aviditas gloriæ: quamquam illud, existimo, oim jam tibi Asia, sicut unicuique sua domus nota esse debeat, cum ad tuam summam prudentiam tantus usus accesserit, nihil esse, quod ad laudem attingat, quod non tu optime percipias, & tibi non *sine cuiusquam hortatione*, in mentem veniat quotidie. Sed ego, qui, cum tua lego, te audire, & qui cum ad te scribo, tecum loqui videor, idcirco & tua longissima quaque epistola

1. Quare quoniam ejusmodi theatrum totius Asiae virtutibus est datum. Lectorem nusquam cet sic quoque Viciam retro celi; ejusmodi theatrum est totius Asiae celebritate, & quod & Man. ret. nuere. quippe Lamb. theatrum totius virtutibus est datum, sed præter istud nos, quorum al quis theatrum totius celebritate, &c. aliqui admittunt præterea vocem *Asia* exclusis tamen ceteris.

2. Non solum tibi parum consuluisse, &c. Illud non solum exclusis edi-

maximè delector. & ipse in scribendo sæpe sum longior. Illud te ad extremum & oro. & hortor, ut, tanquam *partem* boni, & adores industrii solent, sic tu *IN EXTREMA PARTE*, & conclusione tueris, ac negotii tui diligentissimus sis, ut hic tertius annus imperii tui, tanquam tertius actus, perfectissimus, atque ornatissimus fuisset videatur. Id facillimè facies, si me (sui semper uni magis, quam universis, placere voluisti) tecum semper esse patris, & omnibus iis rebus, quas dices, ac facies, interesse. Reliquum est, ut te orem, ut valitudini tuæ, si me & tuos omnes valere vis, diligentissimè servias.

MARCUS QFRATRI, S.

STATIUS ad me venit a. d. VIII. Kalend. Novemb. ejus adventus, quod ita scripsisti, direptum iri te à tuis, dum is abesset, molestus mihi fuit. Quod autem expectationem tui, concursumque eum, qui erat futurus, si una tecum decederet, neque antea vilis esset, suffulit; id mihi non incommodè vitium est accidisse. Exhaustus enim est sermo hominum, & multis emissæ (sæpe ejusmodi voces, *3. à dicitur autem meo dicitur*), quæ te absente confecta esse laxior. Quod autem idcirco a te missus est, mihi ut se purgaret, id necesse minime fuit. Primum enim numquam ille mihi fuit suspectus: neque ego, quæ ad te de illo scripti, se ipsi meo iudicio, sed cum *ARTIO*, salusque omnium nostrum, qui ad temp. accedimus, non *veritate* solum, sed etiam *fama* niteretur; sermones ad te aliorum semper, non mea iudicia percipisti qui quidem quàm frequentes essent, & quàm graves, adventu suo Staius ipse cognovit. Etenim intervenit nonnullorum querelis, quæ apud me de illo ipso habebantur: & sentire potuit, sermones iniquorum in suum potissimum nomen erumpere. Quod autem me maximè movere solebat, cum audiebam, illum *plus* apud te posse, quàm gravitas illius ætatis, & imperii prudentia postularet (quàm multos enim mecum egisse putas, ut se Statio commendare? quàm multa autem ipsum *ἀφελῶς* mecum in sermone ita protulisse?) id mihi non placuit: monui, suavi, deterui. Quibus in rebus etiam si fidelitas summa est (quod protulisse credo, quoniam tu ita iudicas) tamen species ipsa tam *gratiosi* liberi, aut servi, dignitatem habere nullam potest. Atque hoc sic habeto, (nihil enim nec temerè dicere, nec *akute* reticere debeo) materiam omnem sermonum eorum, qui de te detrahete velint, Statio dedisse: & antea tantum intelligi potuisse, iratos tuæ servituti esse nonnullos: hoc manusilio, iratis, quod loquerentur, non defuisse. *4* Nunc respondebo ad eas epistolas, quas mihi reddidit L. Cælius: cui, quoniam ita te velle intellego, nullo loco deero. Quatum altera est 5 de Blaudentio Zeuxide, quem scribis certissimum matricidam tibi à me intime commendari. Qua de re, & hoc de genere toto, ne forte me in Græcostam ambitiosum factum esse mirere, pauca cognosce. Ego cum Græcorum querelas nimium valere lentem, propter hominum ingentia ad *salvandum* parata: quoscumque de te queri audivi, quatumque potui ratione placavi. Primum Dionysipolitas, qui erant inimicissimi mei, lenivi: quorum principes Hermyppum non solum sermone meo, sed etiam familiaritate devinsi. Ego Apameentem Hephastum, ego levissimum hominem, Megaristum Antandrium, ego Nictiam Smyrnæum, ego negas maximas omni mea comitate sum complexus, Nymphontem etiam Colophonium; quæ feci omnia, non quo me, aut ii homines, aut tota natio delectaret: pensatum est levitatis, assen-

tionis sua. Vixit, neque reperi duobus Pal. & poterat abesse.

3. *Αἰεὶ* Sed semper vitium negentem.

4. *Non respondit*. Nihil varian. Pall. Paulus tamen Man. matoiti, Non respicit.

5. De Blaudentio Zeuxide, Volg. Blaudentis. nam Vici. Elandis. Truxide. Pall. m. re. a. leipant. pr. Bla. n. de Truxide sic. Elandis. Zeuxide. tert. Elandis. Truxide. quart. Blaudentio Zeuxide.

tationis, animorum, non officii, sed temporibus, servientium. Sed, ut ad Zeuxim revertar: cum is de M. Caelii sermone secum habito, quæ tu scribis, ea ipsa loqueretur, obstiti ejus sermone, & hominem in familiaritate eum recepi. Tua autem quæ fuerit cupiditas tanta nescio, quid scribis cupisse te, quoniam S. Myrmæ duos Myros insuisses in culeum, simile in superiore parte provinciarum *ad hoc exemplum severitatis tuæ*: & idcirco Zeuxim eicere omnia i. one voluisse: quem adductum in iudicium totasse dmitti non oportuerit: conquiri vero, & elici blanditiis (ut tu scribis) ad iudicium, necesse non fuit; cum præsertim hominem, quem ego & ex suis civibus, & ex multis aliis quotidie magis cognosco nobiliorem esse propè, quam civitatem suam. At enim Græcis solis indulgeo. Quid? L. Cæcilius noane omni ratione placavi? quem hominem? qua ira? quo spiritu? quem denique, præter Tuscanium, cuius causa *sanari* non potest, non mitigavi? Ecce supra caput homo levis, ac sordidus, sed tamen equestris censu, Catienus, etiam is lenietur. cuius tu in patrem quod fuisse asperior, non reprehendo: certo enim scio te fecisse eum causa, sed quid opus fuit ejusmodi litteris, quas ad ipsum misisti? illum crucem sibi ipsam constitueret, ex qua tu eum antè detraxisses: te curaturam, sumo ut comburetur, plaudente tota provincia. Quid verò ad C. Fabium, nescio quem? (nam eam quoque epistolam T. Catienus circumgestat) renuntiari tibi, Licinium piagiarium cum suo pullo milvino tributa exigere? Deinde rogas Fabium, ut & patrem, & filium vivos comburat, si possit; sin minus, ad te mittat, uti iudicio comburantur. Hæc litteræ abs te per jocum missæ ad C. Fabium, si modo sunt tuæ, cum leguntur, *invidiosam atrocitatem* verborum habent. Ac, si omnium mearum litterarum præcepta reperes, intelliges nihil esse à me, nisi orationis acerbitatem, & iracundiam, & si forte raro litterarum missarum indigentiam reprehendam. Quibus quidem in rebus si apud te p. us auctoritas mea, quam tua siue natura paullo acrior, siue quedam dulcedo iracundia, siue dicendi fal, facietur que valuisse, nihil sanè esset, quod nos pœniteret. Et mediocri me dolore parvas affici, cum audiam, qua sit existimatione Virgilius, qua tuus vicinus Cn. Octavius? Nam si te interioribus vicinis tuis, Ciliceni, & Syriaco anteponeas, valde magnum facis. Atque is dolor est, quod cum is, quos nominavi, te innocentia non vincant, vincunt tamen *artificio* benivolentia colligendæ, qui neque Cyrum Xenophonis, neque Agellium noverint: quorum regum summo in imperio nemo unquam verbum unum asperius audivit. Sed hæc a principio tibi præcipiens, quantum profecerim, non ignoro. Nunc tamen decedens (id quod mihi jam facere videris) relinque, quæso, quam jucundissimam memoriam tui. Successorem habes perbiandum: cetera valde illius adventu tua requirunt. In litteris mittendis (ut faxe ad te scripsi) 2. nimum te exorabilem præbuiti. tolle omnes, si potes, iniquas, tolle inuitatas, tolle contrarias. Starius mihi narravit, scriptas ad te solere afferri, ab se legi: & si iniquæ sint, fieri te certiorum, antequam verò ipse ad te venisset, nullum delectum litterarum fuisse: ex eo esse volumina si lectarum epistolarum, quæ reprehendi solent. Hoc de genere nihil te nunc quidem moneo: sero est enim, ac scire potes multa me varie, diligenterque monuisse. Illud tamen, quod Theopompo mandavi, cum essem admonitus ab ipso, vide per homines amantes tui, quod est facile, ut hæc genera tol-

lantur epistolarum, primùm iniquarum, deinde contrariarum: tum absurde, & inuitate scriparum: postremò in aliquem contumeliosarum. Atque ego hæc tam esse, quam audio, non puto: & si sunt *occupationibus* tuis minùs animadversa, nunc perspice, & purga. Legi epistolam, quam ipse scripsisse Sulla nomenclator dictus est, non probandam: legi nonnullas iracundas, sed tenet ipse de epistolis. Nam eum hanc paginam tenerem, L. Flavius, prætor design. ad me venit, homo mihi valde familiaris. Is mihi, te ad procuratores suos litteras misisse: quæ mihi visæ sunt iniquissimæ: ne quid de bonis, quæ L. Octavii Nasonis fuissent, cui L. Flavius heres est, deminuerent antè, quam C. Fundanio pecuniam solvissent. Itemque misisse ad 4. Apollonidienies, ne de bonis, quæ Octavii fuissent, deminui paterentur, priusquam Fundanio debitum solutum esset. Hæc mihi verisimilia non videntur, sunt enim a prudentia tua remotissima. Ne deminuat heres? Quid si infirmitas? Quid si omnino non debetur? Quid prætor solet iudicare deberi? Quid? ego Fundanio non cupio? non amicus sum? non misericordia moveor? nemo magis, sed *VIA JURIS EIVS MODI EST QUIBUSDAM REBUS*, ut nihil sit loci gratiæ. Atque ita mihi dicebat Flavius scriptum in ea epistola, quam tuam esse dicebat, te aut quasi amicis tuis gratias acturum, aut quasi i. inimicis incommoda laturum. Quid multa? ferebat graviter, id vehementer mecum querebatur, orabatque, ut ad te quam diligentissime scriberem: quod facio, & te profus vehementer etiam atque etiam rogo, ut & procuratoribus Flavii remittas deminuendo, & de Apollonidienibus, nequid pericribas, quod contra Flavium sit: amplius, & Flavii causa, & scilicet Pompeji, facias omnia. Nolo mediisfidius ex tua injuria in illum, tibi liberalem me videri, sed & te oro, ut tu ipse auctoritatem & monumentum aliquod decreti, aut litterarum tuarum relinquant, quod sit ad Flavii rem, & ad causam accommodatum. Feci enim graviter homo & mei observantissimus, & sui juris, dignitatisque retinens, se apud te neque amicitia, neque jure valuisse: & ut opinor, Flavii aliquando rem & Pompejus, & Cæsar tibi commendaverunt: & ipse ad te scripserat Flavius, & ego certè. Quare si ulla res est, quam tibi me faciendam petente putes, hæc ea sit. Si me amas, cura, elabora, persice, ut Flavius & tibi, & mihi quam maximas gratias agar. hoc te ita rogo, ut majore studio rogare non possim. Quod ad me de Hermia scribis, mihi mehercule valde molestum fuit. Litteras ad te parum fratere scripseram: quas oratione Diodoti, Luculli Liberti, commotus, de passione statim quod audieram, iracundius scripseram, & revocare cupiebam. huius tu epistola non fratere scriptæ, fratere debes ignoscere. De Censorino, Antonio, Cassio, Scævola, te ab hic digne (ut scribis) vehementer gaudeo. cetera fuerunt in eadem epistola graviora, quam vellem *ὁρθὴν τῶν λόγων*. & *ἀπαρτῶν* majora ista erunt: Meæ objurgationes fuerunt amoris plenissimæ, quæ sunt nonnullæ, sed tamen mediocres, & paræ potius. Ego te nunquam ulla in te dignum min. ma reprehensione putarem, cum te sanctissime gereres, nisi *inimicos* multos haberemus. Quæ ad te aliqua admonitione, aut objurgatione scripsi, scripsi propter diligentiam eaut onis meæ, in qua & maneo, & manebo: & idem ut facias, non debitam rogare. Attalus Iphemenus mecum egit, ut se ne impedires, quo minùs, quod ad 7. Q. Publicien. statuum decretum est, erogaretur: quod

1. *Cetera valde illius adventu tua requirunt.* Absurdè P. Mani: & Lami. & contra m. s. ol. m. que editos.
2. *Nimum te exorabilem præbuiti.* M. l. b. c. s. t. u. d. Man. recepitque Lam. neque aliter Pal. d. c. c. c. t. a. m. e. i. n. e. x. o. r. a. b. i. l. e. m. s. u. p. t. r. i. u. s. c. u. s. i.
3. *Sed tempore ipsi de epistolis.* Haud aliter Pal. p. & quart. alii d. d. o. & unus V. v. o. v. e. r. t. o. e. x. c. u. s. i. u. s. i. d. e. t. e. m. p. o. r. e. i. p. s. i. s. u. r. e. d. a. b. i. b. i. s. d. e. e. p. i. s. t. o. l. i. s. q. u.æ tamen habuerim pro adfuso librari.

4. *Apollonidienies.* Ita Lamb. nam Pall. *Apollonidienies*. vulg. *Apollonidies*.
5. *Inimicos incommoda laturum.* Sic tres Pal. & quart. *incommodaturum*, quodam mallent *incommoda laturum*, quartet.
6. *Ὁρθὴν τῶν* Retam. navim. & semel nori.
7. *Q. Publicien. statuum.* Pal. d. c. c. publician. s. u. s. n. a. m. e. t. e. c. c. p. u. b. l. i. c. i. e. n. i. u. m. q. u. a. t. p. u. b. l. i. c. i. n. s. t. a. t. u. m.

quod ego te & rogo, & admoneo, ne talis viri, tamque nostri necessarii, honorem minui pette, aut impediri velis. Præterea Asopi tragædi, nostri familiaris, Licinius servus, tibi notus, aufugit. Is Athenis apud Patronem Epicureum pro libero fuit. inde in Asiam venit. Postea Plato quidam Sardinus, Epicureus, qui Athenis solet multum, & qui tum Athenis fuerat, cum Licinius eò venisset, cum eum fugitivum postea esse ex Asopi litteris cognosceret, hominem comprehendit, & in custodiam Ephefi tradidit: sed in publicam, vel in pistrinum, non satis ex litteris ejus intelligere potuimus. Tu, quoquo modo quoniam Ephefi est, hominem investigates velim, summaque diligentia vel tecum deducas. Noli spectare, quanti hominis parvi enim pretii est, qui jam nihili sit: sed tanto dolore Asopus est affectus propter servi scelus, & audaciam, ut nihil ei gratius facere possis, quam si illum per te recuperarit. Nunc ea cognosce, quæ maximè exoptas. temp funditus amissimus: adeo ut Cato, adolescens nullius consilii, sed tamen civis Romæ & Cato, vix vivus effugeret; quod, cum Gabinium de ambitu vellet postulare, neque prætores diebus aliquot adiri possent, vel potestatem sui facerent; in concionem ascendit, & Pompejum privatus *dilatorem* appellavit. propius nihil est factum, quam ut occideretur. Ex hoc, qui sit status totius reip. videre potes. Nostra tamen causa non videbatur homines desuturi. mitandum in modum profrentur, offerunt se, pollicentur: & quidem cum spe sum maxima, tum majore etiam animo. spero superiores fore nos: confido animo, ut in hac republica ne casum quidem ullum pertimescam: sed tamen res sic se habet. Si diem nobis Clodius dixerit, tota Italia concurrerit, ut multiplicata gloria discedamus. sin autem vi agere conabitur: spero fore, studis non solum amicorum, sed etiam alienorum, ut vi resistamus. Omnes & se, & suos liberos, amicos, clientis, libertos, servos, pecunias denique suas pollicentur. Nostra antiqua manus bonorum ardet studio nostri, atque amore. Siqui antea aut alieniores fuerant, aut languidiores, nunc horum regum odio, se cum bonis conjungunt. Pompejus omnia pollicetur, & Cæsar, quibus ego ita credo, ut nihil de mea comparatione deminuat. Tribuni pl. des. sunt nobis amici. Coss. se optime ostendunt. Prætores habemus amicissimos, & acerrimos civeis. Domitium, Nigidium, Memmium, Lentulum: bonos etiam alios: sed hos singulareis. Quare magnum fac animum habeas, & spem bonam. Desingulis tamen rebus, quæ quotidie gerantur, faciam te crebro certiorum.

MARCUS Q. FRATRIS.

Mi frater, mi frater, mi frater, tunc id veritus es, ne ego iracundia aliqua adductus pueros ad te sine litteris miserum? aut etiam ne te vid. & voluerim? Ego tibi, ita sceret? tibi ego possem irasci? scilicet: tu enim me afflixisti: tui me inimici, tua me invidia, ac non ego te misere perdidit. Meus ille laudatus consulatus, mihi te, liberos, patriam, fortunas: tui velim nequid eriperit, præter unum me. Sed certe à te mihi omnia semper honesta, & jucunda ceciderunt. A me tibi luctus meæ calamitatis, metus tuæ, desiderium, mæror, solitudo. Ego te videre noluerim? immò verò me à te videri nolui. Non enim vidisses fratrem tuam: non eum, quem reliqueras: non eum quem noras: non eum, quem fletus sentem, prosequentem proficiens dimiseras: ne vestigium quidem ejus nec simul. hanc sed quandam effigiem spiritus mortui atq. utinam me non prius vidisses aut audisses U-

1. Pompejus privatus dilatorem appellavit. Mi quem VVouvet. notavit. hinc T. prætor dicitur privatus dilatorem, cui & sua argucia, sed desio an hinc loco conveniens.

2. Et quidem cum spe sum maxima, tum majore etiam animo spero. Sic Aldinus V. & quidem ut cum summa spe summa maxima, tum majore etiam animo spero. Quæritur si & me, confidam animo, spe, per me scilicet. nec multum abeunt ab hinc locutione Pall. aut alii scripserunt: ex quibus liquet

tinam te non solum vitæ, sed etiam dignitatis meæ superstitem reliquissim. Sed testor omnes deos, me hac una voce à morte esse revocatum, quod à omnes in mea vita partem aliquam tuæ vitæ repositam esse dicebant. Quare peccavi, scelerateque feci, nam si cecidissim, mors ipsa meam pietatem, amoremque in te facile defenderet. nunc commisi, ut vivo me careres, vivo me aliis indigeres: mea vox in domesticis periculis potissimum occideret, quæ sepe alienissimis præsidio fuisset. Nam quòd ad te pueri sine litteris venerunt, quoniam vides, non fuisse iracundia causa, & ceterè pigritia fuit, & quedam infinita vis lacrimarum, & dolorum. Hæc ipsa me quo stetu putas scripsisse? eodem, quo te legere certò scid. An ego possum aut non cogitare aliquando de te, aut umquam sine lacrimis cogitare? Cum enim te desidero, fratrem solum desidero. Ego verò 4 sua vitate propè fratrem, propè æqualem, obsequio filium, consilio parentem. Quid mihi sine te umquam, aut tibi sine me jucundum fuit? Quid, quòd eodem tempore desidero filiam? qua pietate, qua modestia, quo ingenio? effugiem oris, sermonis, animi mei? Quid filium venustissimum? mihi que dulcissimum? quem ego ferus, ac ferreus è complexu dimisi meo, sapientiorum puerum quam vellem, sentiebat enim miser jam quid ageretur. Quid verò tuum filium? quid? imaginem meam, quam meus Cicero & amabat, ut fratrem, & jam, ut majorem fratrem verebatur? Quid quòd mulierem miserissimam, fidelissimam conjugem, me prosequi non sum passus, ut esset quæ reliquias communis calamitatis, communis libros tueretur? Sed tamen, quoquo modo potui, scripsi, & dedi litteras ad te Philogono, liberto tuo, quas credo tibi postea redditas esse: in quibus idem te horro, & rogo, quòd pueri tibi verbis meis nuntiarunt, ut Romam protinus pergas, & properes. Primum enim te præsidio esse volui, si qui essent inimici, quorum crudelitas nondum esset nostra calamitate satiata. Deinde congressus nostri lamentationem pertimui: digressum verò non tulissim: atque etiam id ipsum, quòd tu scribis, metuebam, ne à me distrahi non posses. His de causis hoc maximum malum, quòd te non vidi, quò nihil amantissimis, & conjunctissimis fratribus acerbius, ac miserius videtur accidere potuisse: minus acerbum, minus miserum fuit, quam fuisset tum cōgressio tui verò digressio nostra. Nunc si quæres, id quòd ego, qui fortis tibi semper videbar, nō possum; erigite, & confirma. si qua subeunda dimicatio erit. Spero, siquid mea spes habet auctoritatis, tibi & integritatem tuam: & amorem in te civitatis, & aliquid etiam misericordiam nostri, præsidii salutem. si eris ab isto periculo vacuus; ages scilicet, si quid agi posse de nobis putabis, de quo scribunt ad me quidem multi multa, & se sperare demonstrant. sed ego, quid sperem, non dispicio, cum inimici plurimum valeant, amici partim deseruerint me, partim etiam prodiderint: qui in meo reditu fortasse reprehensionem sui sceleris pertimescant. Sed ista qualia sint, tu velim perspicias, mihi que declares. Ego tamen, quàm diu tibi opus erit, siquid periculi subeundum videbis, vivam. diutius in hæc vita esse non possim. Neque enim tantum virium habet ulla aut prudentia, aut doctrina, ut tantum dolorem possit sustinere. Scio fuisse & honestius moriendi tempus, & utilius: sed non hoc solum: multa alia prætermisi: quæ si queri velim præterita; nihil agam, nisi ut augeam dolorem tuum, inde eam stultitiam meam. Illud quidem nec sciendum est, nec fieri potest: me diutius, quam

locum miserè corruptum.

3. Non fuisse iracundia causa. Sic Pall. n. si quòd quart. causam. Lamb. edidit. iracundiam causam. Nihil illi videtur, & omisso illo causa.

4. Quæritur prope fratrem, prope æqualem. N. h. variant libri, quare malin. cum Man. & Mal. h. ab hoc prope fratrem, & quam scribitur. Sic Lamb. suavitatem fratrum, & prope æqualem, & quæ emendatione h. h. Nigidius.

quàm aut tuum tempus, aut firma spes postulabit, in tam misera, tamque turpi vita commorari: ut, qui modò fratre fuerim, liberis, i conjuge, copiis, genere ipso pecunia beatissimus: dignitate, auctoritate, existimatione, gratia non inferior, quàm qui umquam fuerunt amplissimi: is nunc in hac tam afflicta, perditaque fortuna, neque me, neque meos lugere diutius possim. Quare quid ad me scripsisti de permutatione? quasi verò nunc me non tuæ facultates suffineant. qua in te ipse video miser, & sentio, quid sceleris admiserim, cum de visceribus tuis, & filii tui, satisfactorus sis, quibus debes: ego acceptam ex arario pecuniam tuo nomine frustra dissipavi. Sed tamen & M. Antonio, quantum tu scripseras, & Capioni tantumdem solum est: mihi ad id, quod cogito, hoc quod habeo, satis est. live enim restituitur, live desperamus, nihil amplius opus est. Tu si fortè quid erit molestiæ, te ad Crassam, & ad Callidium conferas, censeo. Quantum Hortensio credendum sit, nescio. me summa simulatione amoris, summaque assiduitate quotidiana sceleratis simè, in insidiosissimèque tractavit, adjuncto quoque Arrio: quorum ego consiliis, promissis, præceptis destitutus, in hanc calamitatem inciidi. Sed hæc occultabis, ne quid obfint. Illud caveto: & eò puto per Pomponium fovendum tibi esse ipsam Horrenium, ne ille versus, qui in te erat collatus, cum ædilitatem petebas, de lege Aurelia, falso testimonio conficetur. Nihil enim tam timeo, quàm ne, cum intelligant homines, quantum misericordiæ nobis tuæ preces, & tua salus allatura sit, oppugnent te vehementius. Messallam tui studiosum esse arbitror. Pompejum etiam simulatorem puto. Sed hæc utinam non experiare, quod precarer deos, nisi meas preces audire desissent. Verum tamen precor, ut his infinitis nostris malis contenti sint: in quibus non modò tamen nullius inest peccati infamia: sed omnis dolor est, quòd optimè factis poena est maxima constituta. Filiam meam, & tuam, Ciceronemque nostrum, quid ego, mi frater, tibi commendem? quin illud mereo, quod tibi non minorem dolorem illorum orbitas affert, quàm mihi. Sed, te incolumi, orbi non erunt. Reliqua, ita mihi salus aliqua detur, potestasque in patria moriendi, ut me lacrimæ non sinunt scribere. Etiam Terentiam velim tuare, mihi que de omnibus rebus rescribas. Sis fortis, quoad rei natura patiat. Idibus Junii, Thessalonice.

MARCUS Q. FRATRI, 5.

AMABO te, mi frater, 2, ne, si uno meo facto & tu, & omnes mei corruisistis, improbitati, & sceleri meo potius, quàm imprudentiæ, 3, miseriæque assignes. nullam

est meum peccatum, nisi quòd iis crediti, à quibus nefas putaram esse me decipi, aut etiam quibus ne id expedire quidem arbitraber, intimus, proximus, familiarissimus quisque aut sibi pertimuit, aut mihi invidit. ita mihi nihil misero præter fidem amicorum cautum meum consilium fuit. Quòd sit satis innocentia tua, & misericordia hominum vindicat hoc tempore à molestia: perspicis profectò, equaxnam nobis spes salutis relinquatur. Nam me Pomponius, & Sextius, & Piso noster adhuc Thessalonice retinuerunt, cum longius discedere propter nescio quos motus vetarent. verùm ego magis exitum, illorum litteris, quàm spe certa exspectabam. Nam quid sperem, potentissimo inimico, dominatione obrectatorum, infidelibus amicis, pluribus invidis? 4. De novis autem tribunis pl. est ille quidem in me officiosissimus: Sextius, & spero, 5, Curtius, Milo, 6, Fadius, Grattidius: sed valde adversante Clodio: qui etiam privatus eadem manu poterit conciones concitare: deinde etiam interceptor parabitur. Hæc mihi proficiscenti non proponebatur, sed sæpe triduo summa cum gloria dicebar esse rediturus. Quid tu igitur? inquit, quid? multa conveniunt, quæ mentem exturbarent meam: subita defectio Pompeji, alienatio cos. etiam prætorum timor, publicanorum arna, lacrimæ meorum me ad mortem ire prohibuerunt: quod certè & ad honestatem, & ad effugandos intolerabileis dolores fuit aptissimum. Sed de hoc scripsi ad te in ea epistola, quam Phaetoni dedi. Nunc tu, quoniam in tantum luctum, & laborem detrusus es, quantum nemo umquam: si relevare putem communem casum misericordiæ hominum: scilicet incredibile quiddam assequeris, sin planè occidimus: (me miserum) ego omnibus meis exitio fuero, quibus antè dedecori non eram. Sed tu, ut antè ad te scripsi, perspicere rem, & pertenta: & ad me, ut tempora nostra, non ut amor tuus fert, verè perscribe. Ego vitam, quoad putabo tua interesse aut ad spem servandam esse, retinebo. Tu nobis amicissimum Sextium cognosces: credo tua causa, vel Lentulum, qui erit cos. quamquam sunt facta verba diffidiliora, Tu & quid opus sit, & quid sit videbis omnino. Si tuam solitudinem, communemque calamitatem nemo despexerit: aut per te confici aliquid, aut nullo modo poterit, sin te quoque inimici vexare caperint, 7, ne cessaris, non enim gladiis mecum sed litibus agetur. Verùm hæc absint velim. Te oro, ut ad me de omnibus rebus scribas, & in me, 8, animi potius, aut consilii putes minus esse, quàm antè: amoris verò, & officii non minus.

M. TUL-

1. Coniuge, copis, genere ipso pecunia beatissimus. P. Man. conjiciebat, genero ipso, pecunia copis verò VVovverius annotavit legi in P. genero, pecunia Palli nostr. nihil abeunt à vulgato.

2. Ne si uno meo facto. Verus ut usi, facti, quod item in Palae pr. & quarto in quo ita erat absurdum.

3. Miseriæque assignes. Est à Bess. membrana. ceteræ enim adhærone publicato, in misericordiæque.

4. De novis autem tribunis pl. Haud aliter coniecerat P. Man. adprobatque Pal. quart nam sec. Denatus. pr. & tert. Denatus, ut prius vulg.

5. Curtius. Re scriptum cum Pighio Curtius. rationes ejus videantur.

in laborioso illo opere Factor. Romanor. ad annum urb. cond. DCXCV.

6. Fadius Grattidius. Idem Man. referendum putabat Fabricius, oblectatusque est Lamb. sed omnibus libris abnudentibus. & cerre æque jure Ciceroem Fadius, quam Fabricius.

7. Necessariè, non etc. Pal. sec. tert. & à manu secunda primus adjiciunt, necessariè non etc. ut ad certam: idemque reperit in AVVovverius.

8. Animi potius aut consilii putes minus esse. Gul. voces transpositas, ut patet consilii non male.

M. TULLII CICERONIS
 EPISTOLARVM
 LIBER SECVNDVS,
 AD
 QUINTVM FRATREM.

MARCUS Q. FRATRI, S.

PISTOLAM, quam legisti, manè dederam. sed fecit humaniter Licinius, quod ad me, missò senatu, vesperi venit, ut, siquid esset actum, ad te, (si mihi videretur) perscriberem. Senatus fuit frequentior, quam putabamus esse posse mense Decembri sub dies festos. Consulares nos fuimus, & duo

consules designati P. Servilius, M. Lucullus: i. Lepidus, Volcatius, G. Iulio praxi. sanè frequentes fuimus: omnino ad ducentos, Commorat expectationem Lupus. egit causam agri Campani sanè accuratè. auditus est magno silentio. materiam rei non ignoras. nihil ex nostris actionibus prætermisit. Fuerunt nonnulli aculei in C. Casarem, contumeliaz in Gellium, expostulationes cum absente Pompejo. Causa serò perorata, sententias se rogaturum negavit, ne quod onus *simulatis* nobis imponeret. Ex superiorum temporum conviciis, & ex præsentis silentio, quid senatus sentiret, se intelligere dixit. Miso cœpit dimittere. Tum Marcellinus, non, inquit, ex tacurnitate nostra, Lupe, quid aut probe: hoc tempore, aut improbemus, iudicare. Ego, quod ad me attinet, idemque arbitrator ceteros, idcirco taceo, quod non existimo, cum Pompejus abisset, causam agri Campani agi convenire. Tum ille, se senatum negavit tenere. Racilius futrexit, & de iudiciis referre cœpit. Marcellinum quidem primum rogavit. Is cum graviter de Clodianis incendiis, trucidationibus, lapidationibus questus esset: sententiam dixit, & ut ipse iudices per prætorem urbanum fortiretur; iudicium sortitione facta, comitia haberentur: qui iudicia impedivisset, eum contra temp. esse facturum. Approbata valde sententia, C. Cato contra dixit, & Cassius, maxima acclamatione senatus, cum comitia iudicis anteferet, Philippus assensit Lentulo. Postea Racilius de privatis me primum sententiam rogavit. Multa feci verba de toto furoris, latrociniisque P. Clodii: eum, tanquam reum, accusavi multis, & secundis admurmurationibus cuncti senatus Orationem meam collaudavit satis multis verbis, non mehercule indifferens; Severus Antistius: isque iudiciorum causam su-

cepit, antiquissimamque se habiturum dixit. Ibat in eam sententiam, Tum Clodius rogatus, diem dicendo eximere cœpit. furebat, à Racilio se contumaciter & urbaneque vexatum. Deinde ejus operæ repente à Gracostali, & gradibus clamore factis magnum sustulerunt, opinor in Q. Sextilium, & amicos Milonis incitata. Eo metu injecto repente magna querimonia omnium discessimus. Habes acta unius diei, reliqua, ut arbitrator, in mentem Januariam rejicientur. De tribunis pi longè optimum Racilius habemus. videtur etiam Antistius amicus nobis fore, nam Plancius, totus noster est. Fac, si me amas, ut considerare diligenterque naviges de mense Decembri.

MARCUS Q. FRATRI, S.

7 **N**ON occupatione, qua eram sanè impeditus; sed parvula lippitudine adductus sum, ut dictarem hanc epistolam: & non, ut ad te soleo, ipse scriberem. Et primum me tibi excuso in eo ipso, in quo te accuso. me enim adhuc nemo rogavit, num quid in Sardiniam vellem: & te puto sæpe habere, etsi non semper, qui, num quid Romam velis, quærant. Quod ad me de Lentuli, & Sexti nomine scripsisti, locutus sum cum Cinnio, quoquo modo res se habet, non est facillima, sed habet profectò quiddam S. rdinia appositum ad recordationem præteritæ memoriæ. Nam ut ille Græchus augur, postquam in istam provinciam venit, recordatus est, quid sibi, in campo Martio comitia consulum habenti, contra auspicia accidisset: sic tu mihi videris in Sardinia ro de forma Minuciana, & de nominibus Pomponianis in otio recogitasse. Sed ego adhuc emi nihil. Culleonis auctio facta est. Tusculano emtor nemo fuit. si conditio valde bona fuerit, fortassis non omitam. De zdificatione tua, Cynum urgere non cesso. spero eum in officio fore, sed omnia sunt tardiora, propter furiosam & dilitatis expectationem. Nam comitia sine mora futura videntur. edita sunt a. d. xi. KAL Febr. Te tamen sollicitum esse nolo. omne genus à nobis cautionis adhibebitur. De rege Alexandrino factum est s. c. cum multitudine eum reduci periculosum reipubl. videri. Reliqua cum esset in senatu contentio, Lentulusne, an Pompejus reduceret; obtinere causam Lentulus videbatur. In ea re nos & officio.

1. *Epidus Velantius, etc.* Ita rectè recentior edici, acceduntque Pall. nostri omnes. Aldina enim vetus, *Lupus Velantius, etc.*
 2. *Upsi iudices per se ceteros, etc.* Racilius scilicet male enim hæc incipienda censuit Lamb.
 3. *Severus Antistius.* Lamb. *Sev. Uetus Antistius*, quod conjecterat P. Man. nos nihil varietatis offendimus in exemplaribus Pall. ideoque nolimus uti licentia nimia.
 4. *Urbanæque dicitur.* Lamb. idem, *urbaneque*, quod laudat ex Magnoli codicem Pall. Man. neque aliter visitur in Pall. tertio inter lineas sed in aliam tamen retro vulgatum, quod refert in Pall. ceteris.
 5. *De forma Minuciana, etc.* licet Cælius Rhodiginus l. x. Ant. lectio- num e. 7.

6. *Et gradibus.* Pall. certus habebat à manu emendatrice, *ex gradibus.*
 7. *Non occupatione, qua eram sanè impeditus.* Non ineptè Gualter. *quamquam eram sanè.*
 8. *Te puto sæpe habere, etsi non semper.* Paulus Man. secutus fidem codicis Bess. delevit *etsi non semper*, & verò vocum ille trias etiam abest tribus Pall. habet tamen numero primus, *te puto semper*, omisit in intermediis. videturque vel ultimum stud sequendum, vel alterum plurimum manuscriptorum auctoritate firmatum.
 9. *De Lentuli & Sexti nominibus.* Vox de non est in olim editis, neque ignoscit ulli Pall.
 10. *De forma Minuciana.* Pall. nostri omnes, *quasi sanas vel Nomifanæque fore fuerit Nomifanæ.* l. In

Scio erga Lentulum misericordiae, & voluntate Pompeii praeclare satisfecimus. sed per obsecratos Lentuli res calamnia extracta est. Consecuti sunt dies comitiales, per quos senatus haberi non poterat. Quid futurum sit atrocino tribuorum, non divino: sed tamen suspicio, per vim rogationem Caninium perlatum. In ea re Pompejus quid velit, non discipio. Familiares ejus quid eupiant, omnes vident. Creditores vero regis, aperte pecunias suppeditant contra Lentulum. Sine dubio res à Lentulo remota videtur esse, cum magno dolore: quamquam multa fecit, quare, si fas esset, jure ei succensere possemus. 1 Tu, si ita expedit, velim quam primum bona, & certa tempestate confendas, ad neque venias, innumerabiles enim res sunt, in quibus te quotidie in omni genere desiderem. Tui, nostrique valent, XIIII. Kal. Febr.

MARCUS Q. FRATRI, S.

SCAIPSI ad te antea superiora: nunc cognosce, pe-
stea quae sint acta. A Kal. Febr. legationes in Idus Febr.
rejeciebantur. eo die res confecta non est. a. d. IIII.
Non. Febr. Milo affuit. ei Pompejus advocatus venit. Di-
xit Marcellus, à me rogatus, honestè discissemus. 2 pro-
ducta dies est in Idus. Interim 3 rejectis legationi-
bus in Idus, referebatur de provinciis quaestorum, 4 &
de ornandis praetoribus. Sed res, multis querelis de rep.
interponendis, nulla transacta est. Cato legem promul-
gavit de imperio Lentuli abrogando, vestitum filius mu-
tavit. 5 Ad IIII. Id. Febr. Milo affuit. dixit Pompe-
jus, sive voluit, nam, ut surrexit, operæ Clodianæ clamo-
rem sustulerunt; idemque ei perpetua oratione contigit
non modo, ut acclamatione, sed ut convicio, & maledi-
ctis impeditur. qui ut peroravit: nam in eo sanè fortis
fuit; non est deterritus: dixit omnia; atque interdum et-
iam silentio cum auctoritate peregerat: sed ut peroravit,
surrexit Clodius. 7 ei tantus clamor à nostris (placuerat
enim referre gratiam) ut neque mente, neque lingua, ne-
que ore confiteretur. Ea res acta est, cum VI. vii Pompe-
jus perorasset, usque ad XI. cum omnia maledicta,
verius etiam obscenissima in Clodium, & Clodium dice-
rentur. Ille forens & ex sanguis interrogabat suos in
clamore ipso, quis esset, qui plebem fame necaret. re-
spondebant operæ, Pompejus. Quis Alexandriam ire cu-
peret. Respondebant, Pompejus. Quem ire vellent. Re-
spondebant, Crassum. Is adeat tum, Miloni animo non
amico: h ferè IX quasi signo dato, Clodianis nostris con-
spicere coeperunt. Exiit dolor, urgere illi, ut loco nos
moverent. Factus est à nostris impetus, fuga operarum.
Ejectus de Rostris Clodius; ac nos quoque tum fugimus,
ne quid in turba Senatus vocatus in curiam; Pompejus do-
mum, neque ego tamen in senatum, ne aut de tantis rebus
taecrem, aut in Pompejo defendendo (nam is carpebatur à
Bibulo, Curione, Favonio, Servilio filio) animos bono-
rum offenderem, res in posterum dilata est. Clodius in
Quirinalia produxit diem. 8 A. d. VI. Id. Febr. senatus
ad Apollinis fuit, ut Pompejus adesset. Acta res est gra-
viter à Pompejo. eo die nihil perfectum est. A. d. VII. Id.
ad Apollinis s. c. factum est, HA, QUAE FACTA ESSENT
A. D. VIII. ID. CONTRA REMP. ESSE FACTA. Eo die

Cato est vehementer in Pompejum invecus, & cum ora-
tione perpetua, tamquam reum, accusavit. De me multa,
me invito, cum mea summa laude, dixit. Cum illius
in me perfidiam increparet, auditus est magno, silentio ma-
livolorum Respondit ei vehementer Pompejus, Cras-
sumque descripsit: dixitque aperte, se munitionem ad cus-
todendam vitam suam fore, quam Africanus fuisset;
quem C. Carbo interemisset. Itaque magna mihi res
jam moveri videbantur. Nam Pompejus haec intelligit,
nobiscumque communicat, insidias vitae suae fieri: C. Cal-
tonem à Crasso sustentari; Clodio pecuniam suppeditari
utrumque & ab eo, & à Curione, Bibulo, ceterisque suis
obsecratoribus confirmari: vehementer esse prov. den-
dum ne opprimatur. 9 concionario illo populo à se propè
alienato, nobilitate inimica, non aequo senatu, juventute
improba. Itaque se comparat, homines ex agris ac censis
Operas autem suas Clodius confirmat. manus ad Quiri-
nalia paratur: in eo multo sumus superiores ipsius copias
Sed magna manus ex Piceno, & Gallia expectatur, ut et-
iam Catonis rogationibus de Milone, & Lentulo resisti-
mus. A. d. IIII. Id. Sestius ab ind. ce Cn Nerio Pupinia,
de ambitu est postularius: & eodem die à quodam M. Tul-
lio de vi. is erat ager. domum (ut debuimus) ad eum
itatum venimus; eique nos toros tradidimus: itaque fecim-
us praeter hominum opinionem, qui nos ei jure succen-
sere putabant, ut humanissimi, gratissimi & ipsi, &
omnibus videremur: itaque faciemus. Sed idem Nerius
index edidit ad allegatos, Cn. Lentulum Vacciam, & C.
Cornelium. Eodem die c. factum est, UT SODALIT-
TAS, DECURIATIQUE DISCEDERENT: lexque de illis
fertur, UT QUI NON DISCESSISSENT, EA POENA,
QUAE EST DE VI, TENERENTUR. Ad III. Id. dixi pro
Beitia de ambitu apud praetorem Cn. Domitium, in foro
medio, maximo conventu, incidique in eum locum in di-
cendo, cum Sestius multis in templo Castoris vulneribus
acceptis subsidio Beitae servatus esset. Hic *το ποσειδωνιον*
ποσειδωνιον quiddam *δινταλας* de iis, quae in Sestium appa-
zabantur crimina: & cum ornavi veris laudibus, magno
assensu omnium, res homini fuit vehementer grata. Quae
tibi ed. scribo, quod me de retinenda Sestii gratia litteris
saepe monuisti. Prid. Id. haec scripsi ante lucem. eo die
apud Pomponium in ejus nuptiis eram cenaturus. Cete-
ra sunt in rebus nostris hujusmodi (ut tu mihi ferè diffi-
denti praedicabas) plena dignitatis, & gratiae: quae qui-
dem tua, mi frater, prudentia, patientia, virtute, pietate,
suavitate etiam tibi, mihi &que sunt restituta. Domus tibi
ad lucum Pisonis Liciniana conducta est. sed, ut spero,
paucis mensibus post Kal. Quint. in tuam commigrabis.
Tuam in Carinis mundi habitatores Lamiae conduxerunt.
A te post illam Olbientem epistolam nullas litteras acce-
pi. Quid agas, & ut te oblectes, scire cupio: maximeque
te ipsum videre quam primum. Cura, mi frater, ut valeas,
& quamquam est hiems, tamen Sardiniam istam esse cog-
nites, xv. Kalend. Mart.

MARCUS Q. FRATRI, S.

SESTIUS noster absolutus est III. a. d. II. Id. Mart. &
quod vehementer interfuit reip, nullam videri in ejus-
modi

SSS

1. Tu si ita expedit. Lamb. Tu si ita expedit, ut erat in m. Faerens & Mal. reperitur in Pal. quart. sed praeulexim vulgatam.
2. Producta dies est in Id. Febr. Haud aliter omnis vetus editio & Pall. at Man. em anell. utis ejus Lamb. in VIII Id. Febr. non vacat inquiere in falsos.
3. Rejelli legationibus in Idus Ita Vid. accedaneque Pall. quae nor. nam Aldina vetus rei legationibus III. Idus.
4. Et de ornandis praetoribus. Malebat Man. praetoribus, quod statim in contextum recipit Lam. praeter m. quorum Pall. duo: *ordinandos* quo- modo & *verit* us *impresit*, neque aliter Sue. on c. XXXIII. Vespasiani. a. A. d. I. Id. Febr. &c. Sic iterum veter. edd. sed non etiam Pall. omnes: quippe sen. ac cert. Ad VII. Id. Man. & Lamb. Ad VIII. Id.
5. Cum auctoritate perorasset. Habent & istud Pall. at Petrus Danes. *conspicibatur*, *semper* *egere*; quod magis placet P. Man. Lamb. abjecta vo-

ce peregerat, ejus loco immisit *semper* *placere* res, si à libris confirmatetur. Gul. legendum putabat, *perferere*.
7. Et tantus clamor à nostris. Vetus editio & Pall. pr. ac quart. & *tam-
tunc*, nihilo pejus altera, licet eam receperit Vid. & posterius Man. u.
8. A. d. VI. Id. Febr. Ita lectio recepta, sed enim Pall. partim III. partim
lectio *senatus* denique *senatus* Idus. Lamb. editio *A. d. Idus*, si non man. tunc
lectio marginalis, quod metuo.
9. Concionario illo populo. An non referri oportuit *concionario* *senatus*
sic sanè putat Gul. at quid si tuit, *concionalis*?
10. *Ποσειδωνιον ποσειδωνιον*. Procuravi, providi. De ea voce P. Vid.
). xxxv. Var. lect. c. 4.
11. A. d. II. Id. Mart. Ita editio Vid. P. Man. & Pall. rium, nam unus
eorum a. d. *pidus* *di. prius* *cah*, A. d. III. Id.

modi causa disensionem esse omnibus sententis absolutus est. Illud, quod tibi sæpe curæ esse intellexeram, ne cui iniquo relinquere vituperandi locum, qui nos ingratos esse diceret, nisi illius perverfitatem quibusdam in rebus quàm humanissimè ferremus: cito nos hoc in eo iudicio consecutos esse, ut omnium gratissimi iudica remur. Nam in defendendo motoso homine cumulatissimè satisfacimus, & (id quod ille maximè cupiebat) Variniam à quo palam oppugnabatur, arbitratu nostro concidimus, diis, hominibusque plaudentibus. Quinetiam Paullus noster cum testis productus esset in Seltium, confirmavit, se nomen Varinii delaturum, si Mæcer Licinius cunctaretur: & Mæcer Seltii sublellis surrexit, ac se illi non defuturum affirmavit. Quid queris? homo petulans, & audax, valde perurbatus, debilitatusque discessit. Quinetius tuus, puer optimus, eruditus egregie. hoc nunc magis animadverto, quòd Tyrannio docet apud me. Domus utriusque nostrum ædificatur strenue. Redemptori tuo dimidium pecuniæ curavi. Spero nos ante hiemem contubernales fore. De nostra Tullia, tui mehercule amantissima, spero cum Crassipede nos consecutis. Dies erant duo, qui post Latinas habentur religiosi; ceteroqui contractum erat. I Latiar erat exiturus.

MARCUS Q. FRATRI, S.

DEDRAM ad te litteras antea, quibus erat scriptum, Tulliam nostram Crassipedi prid. Non. April. esse desponsatam: ceteraque de rep. privataque perscripseram. Postea sunt hæc acta Non. Apr. s. c. Pompejo p. euntia decretata in rem frumentariam ad h. s. cccc. Sed eodem die vehementer actum de agro Campano tiam ore senatus prope concionali. actiorem causam inopia pecuniæ f. ci. bat, & annonæ earitas. Non prætermittam, ne illud quidem, M. Furium Flaccum, equitem Rom. hominem nequam, Capitolini, & Mercuriales de collegio eiecerunt, præsentem, ad pedes uniuscujusque jacentem.

MARCUS Q. FRATRI, S.

AD. VIII. Id. Apr. sponsalia Crassipedi præbui. Huic convivio puer optimus Quinetius, meusque, quòd perleverit commotus fuerat, detur: a. d. VI. Id. April. veni ad Quintum, cuiusque vidi planè integram, multumque is mecum sermonem habuit, & perhumanum, de discordiis mulierum nostrarum. Quid queris? nihil festivius Pomponia autem etiam de te quæstia est. sed hæc coram agemus. A puero ut discessi, in aream tuam veni, res agebatur multis structoribus. Longiniam redemptorem cohortatus sum. hæm mihi faciebat, se velle nobis piacere. Domus erit egregia. magis enim cerni jam poterat, quam quantum ex forma iudicabamus. itaque nostra celeriter ædificabatur. Eo die cenavi apud Crassipeden. cenatus in horros ad Pompejum lectica latus sum. Luccejum convenire non poteram, quòd abfuerat, videre autem volebam, quòd eram postridie Roma exiturus, & quòd ille in Sardiniam iter habebat. Hominem conveni, & ab eo petivi, ut quamprimum te nobis redderet, statim dixit. Erat autem iturus (ut agebat) a. d. III. Id. Apr. ut aut Labrone, aut Pitis conscenderet. Tu, mi frater, simulac ille venerit, primam navigationem (dummodo idonea tempestas sit) ne omiseris. 2. *ἀπεφιδάσκειν* autem illam, quam tu soles dicere, bono modo desidero, sic proflus, ut advenientem excipiam libenter; latentem etiam nunc, non excitem. Tribus locis ædifico. reliqua

reconciano: vivo paulò liberalius, quàm solebam. Opus erat, si te haberem, paulisper tabris locum dare. sed & hæc (ut spero) brevi inter nos communicabimus. Res autem Romanæ sic se habent. Consul est egregius Lentulus, non impediente collega: sic, inquam, bonus, ut meliorem non viderim. dies comitiales exemit omnes, nam etiam Latinæ instaurantur: nec tamen deerrant supplicationes. sic legibus perniciosissimis obstititur, maxime Catonis: cui tamen egregie impositus Milo noster, nam ille vindex gladiatorum, & bestiarum emerat de Cosconio, & Pomponio bestiariorum: nec sine his armatis umquam in publico fuerat. hos alere non poterat, itaque vix tenebat. Sensit Milo. dedat cuidam non familiari negotium: qui sine suspitione emeret eam familiam à Catone, quæ simulatque abducta est, Racilius, qui unus est hoc tempore trib. pl. rem parefecit, eosque homines sibi emtos esse dixit (sic enim placuerat) & tabulam proferens, SE FAMILIAM CATONTANAM venditurum. In eam tabulam magni titulus consequebantur. Nunc igitur Catonem Lentulus à legibus removit, & eos qui de Cæsare monstra promulgant, quibus intercederet nempe. Nam quod de Pompejo Caninius agit, sanè quàm refricit, neque enim res probatur, & Pompejus noster in amicitia P. Lentuli vituperatur, & hercule non est idem. nam apud illam perditissimam atque infamam faciem populi, propter Milonem, suboffendit: & boni multa ab eo desiderant, multa reprehendunt. Marcellinus autem hoc uno mihi quidem non satisfacit, quòd eum *nimis asperè* tractat: quamquam id senatu non invito facit: quo ego me libentius à curia, & ab omni parte resp. subtraham. In iudiciis si sumus, qui sumus. domus celebratur ita ut cum maxime. Unum accidit imprudentia Milonis incommode, 3. de Sexto Calio; quem neque hoc tempore, neque ab imbecillis accusatoribus mihi placuit accusari, ei tres sententia terribissima in consilio defuerunt itaque hominem populus revocat, & retrahatur necesse est. 4. non enim terunt homines. & quia, cum apud suos diceret, pane damnatus est, vident damnatum. Ea ipsa in re Pompeji obsequio nobis obstitit. senatorum enim una copiose absolvit, equitum adæquavit, tribuni avari condemnantur. Sed hoc incommodum, consolantur quotidianæ damnationes inimicorum, in quibus me perlubente Servius allusus est, ceteri conciduntur. C. Cato concionatus est, eo MITIA haberi non siturum, si sibi cum populo dies agendi essent exemit. Appius à Cæsare nondum redierat. Tuas mirifice litteras expecto: arque adhuc clausum mare scio fuisse: sed quosdam 6. venisse tamen Ostia dicebant, qui te unice laudarent, plurtimique in provincia fieri dicerent. iidem agebant nuntiare te prima navigatione transmissurum. id cupio: &, quamquam te ipsum scilicet maxime: 7. tamen etiam litteras tuas ante expecto. Mi frater, Vale.

MARCUS Q. FRATRI, S.

AD. III. Id. April. ante lucem hanc epistolam distulit. veteram. scripseramque in itinere, ut eo die apud T. Titium in Anagino manerem. postridie autem in Latagio cogitabam; inde, cum in Arpinati quinque dies fuisset, ire in Pompejanum: rediens adspicere Cumanum, ut, quoniam in Non. Majas Miloni 8. dies prodita est, prid. Non. Romæ essem, teque, mi carissime, & suavissime trater, ad eam diem (ut sperabam) viderem. Adificationem

1. *Latias erat.* Videatur super hoc loco Calpurnius Rhodiginus lib. antiq. lect. xxviii. c. 24. P. Man. conjiciebat, Latiare. unde Lamb. sum. deduxit Latari. cuius defultorias hantilationes piget producere. videantur apud ipsum.

2. *ἀπεφιδάσκειν.* Accipitem ansum.

3. *De Sex Calio.* Conject. P. Man. *Clidus*, admissi que Lamb. scripti. *Clidus* vel sed testificandem magis *Clidus*, enim, dem nebalio semper vocatur à membranis melioribus, quemadmodum *Clidus* testatus sum in Oracionibus Tullii.

4. *Non enim terunt homines.* Ita ferè hodie legitur sed vetustius interpretem. Pall. ad unum omnes fuerunt mutavit id primum P. Man.

5. *Si sibi cum populo dies agendi.* etc. Major pars Pall. à populo.

6. *Uenisse Ostia.* Olim. Vulg. & Pall. *Ostia*; sive quoad eam redit.

7. *Ad. III. Id. April.* Sic editos à Paulo Man. respondentque Pall.

8. *Dies prodita.* Legendum hoc modo censuit idem Man. auctoritate Libi. Bell. & aliterus cuiusdam neque secus Pall. nostri. receperit.

9. *Ad. III. Id.*

10. *Ad. III. Id.*

tionem Arcani ad tuum adventum sustentari placebat. Fac, mi frater, ut valeas, quamprimumque venias.

MARCUS Q. FRATRI, S.

O LITTERAS mihi tuas jucundissimas, expectatas, ac primo quidem cum desiderio, nunc vero etiam cum timore! Atque has scito litteras me solas accepisse post illas, quas tuus nauta attulit, Olbia datas. Sed cetera (ut scribis) presenti sermone referentur, hoc tamen non queo differre. Id. Majis senatus frequens, divinus fuit in supplicatione Gabinio deneganda. Adjura Proculus hoc nemini accidisse. Foris valde plauditur. mihi cum sua sponte jucundum, tum jucundius, quod me absente (est enim *ἐπιληρησῆς* iudicium) sine oppugnatione, sine gratia nostra. etiam Antii. Quod Idibus, & postridie fuerat dictum, de agro Campano actum iri, non est actum. In hac causa mihi *ἀγνα ἕρως*. Sed plura quam constitueram. coram enim. Vale, mi optime, & optatissime frater, & advola. Idem te nostri rogant pueri; illud scilicet, cenabis cum veneris.

MARCUS Q. FRATRI, S.

P LACITURUM tibi esselibrum meum suspicabor: tam valde placuisse, quam scribis, valde gaudeo. Quod me admones de nostra Urania, suadesque ut momuerim Jovis orationem, que est in extremo illo libro, ego vero memini, & illa omnia mihi magis scripti, quam ceteris. Sed tamen postridie, quam tu es profectus, multa nocte cum Vibullio veni ad Pompejum. Cumque ego egressus de illis operibus, atque in scriptis omnibus, per mihi benignè respondit: magnam spem attulit cum Crasso te dixit loqui velle: mihi que ut idem facerem, suavit Crassum eos. ex senatu domum reduxit: suscepit rem: dixitque esse quod Clodius hoc tempore cuperet per se, & per Pompejum consequi: putare se, si ego cum non impedire, posse me adipisci sine contentione quod vellem. totum ei negotium permisit, meque in ejus potestate dixit fore. Interfuit huic sermone P. Crassus adolescens, nostri (ut scis) studiosissimus. Illud autem, quod cupit Clodius, est legatio aliqua: si minus per senatum, per populum, *libera*, aut Byzantium: aut ad Brogitarum, aut utrumque. Plena res nummorum. Quod ego non nimium laboro, etiam si minus assequor, quod volo. Pompejus tamen cum Crasso locutus est, videntur negotium suscepisse, si perficiunt: optime, si minus: ad nostrum Jovem revertamur. 3. A. d. III. Id. Maji s. c. est factum de ambiru in Afranii sententiam, quam ego dixeram, cum tu adesses: sed magno cum gemitu senatus. eos. non sunt persecuti eorum sententias: qui Afranio cum essent assensu, addiderunt, ut *PRÆTOR*ES ita crearentur, ut dies LX. privati essent. eo die Catonem planè repudiarent. Quid multa? tenent omnia: idque ita omnibus intelligere volunt.

MARCUS Q. FRATRI, S.

TU metuis, ne me interpellas? primò si in isto essem, tu scis, quid sit interpellare. 4. An te Atejus? mehercule mihi docere videbatur istius generis humanitatem: qua quidem ego mihi utor abste. Tu vero, ut me & appelles, & interpellas, & obloquare, & colloquare velim. Quid enim nihil suavius? Non mehercule quisquam *ἡμεσοπρότεκτον* libentius sua recentia poemata legit, quam ego te audio quacumque de re, publica, privata, rustica, urbana. Sed mea factum est in insula verendum, ut te proficiscens non tollerem. Opposui tibi semel *ἡ ἀντιπροτεκτον* causam, Ciceronis nostri validitudinem: conticui. 8. iterum Cicerones: quievi. Nunc mihi jucunditatis plena epistola hoc aspe sit molestia, quod videris, ne mihi molestus esses, veritus esse, atque etiam nunc veteri. Litigare tecum, si fas esset: sed mehercule istuc si unquam suspicatus ero, nihil dicam aliud, nisi verebor, ne quando ego tibi, cum sum una, molestus sim. Video te ingemuisse, sic fit, *9. εἰ δ' ἐν αἰσῶν ἕρως*, numquam enim dicam, *10. ἡ πῶτος*. Marium autem nostrum in lecticam mehercule coniecissim, non illam regis Ptolemæi Ancianam memini enim cum hominem portarem ad Bajas, Neapoli, octophoro Anticiano, macherophoris centum sequentibus, mirorifus nos edere cum ille *ἄγνα* sui comitatus, repente aperuit lecticam, & paxille timore, ego risu corru. Tunc, ut dico, certe inuisissim, ut aliquando subtilitatem veteris urbanitatis & humanissimi sermonis attigeram, sed hominem infirmum in villam apertam, si ac ne rudem quidem etiam nunc, in villa te nolui. Hoc vero mihi peculiare fuerit, hic etiam isto frui, nam illorum pradiorum scito mihi 12 vicinum Marium, lumen esse. apud Anicium videbimus ut paratum sit. nos enim ita philologi sumus, ut vel cum fabris habitare possimus. habemus hanc philosophiam, non ab Hymetto, sed ab arca Syra. Marius, & validudine est, & natura imbecillior. De interpellatione tantum sumam à vobis temporis ad scribendum, quantum dabitur. utinam nihil deus, ut potius vestra injuria, quam ignavia mea cesset. De rep. nimium te laborare doleo, & meliorem civem esse, quam Philoctetem, qui accepta injuria, illa *σπελάστω* quætebat, quæ tibi acerba esse video. Amabo te, advola: consolabor te, & omnem abstergebo dolorem, & adhuc, si me amas, Marium, sed adpropere. Hortus domi est.

MARCUS Q. FRATRI, S.

PISTOLAM hanc convicio efflagitarunt codicilli tui. Enam res quidem ipsa, & is dies, quo tu es profectus, nihil mihi ad scribendum argumenti sanè dabat. Sed quemadmodum coram cum sumus, sermo nobis desse non solet; sic epistolæ nostræ debent interdum balucini. Tenediorum igitur libertas, securi Tenedia præcisæ est, cum eos præter me, & Bibulum & Calidium, & Favonium

S S S 2 nemo

1. De nostra Urania. Est conjectura Mal. Membranæ enim nostræ aliorumque item excusi prius de non *ουρανία*.
2. Aut ad Brogitarum. Haud aliter Lamb. sed præter libros sic solum emendandum doxerat Man. cum prius abfuisse præpositum.
3. A. d. III. Id. Maji. Petri Vict. editio Febr. neque aliter Pall. quartor, nisi quod quart. A. d. VI. Id. Febr.
4. Aut *ἀγνα ἕρως* mehercule. (C.) Pal. pr. & tert. *ἀγνα ἕρως* mehercule. sec. *ἀγνα ἕρως* mehercule. quart. *ἀγνα ἕρως* mehercule. quæ produco, ut apparet, reced. ndum à conjectano Lamb. *ἀγνα ἕρως* mehercule?
5. *ἡμεσοπρότεκτον*. A. Musis percussus.
6. *ἡ ἀντιπροτεκτον*. Sic conjicit Vict. l. vi. Var. lect. c. 6 cum esset in libro *ἡ ἀντιπροτεκτον*. in ed. us. *ἡ ἀντιπροτεκτον* idem non rejicit, nisi. V. Vovyerii eod. ex habebat sed in me affuit *ἡ ἀντιπροτεκτον* quod omnino rapit glossam.
7. *ἡ ἀντιπροτεκτον*. Oppositam & objectam voluntati meæ. Ita restitit ex Beff. P. Manut. & proxime accedit Pall. quart. nam ceteris ad-

hærens vulgato *ἡ ἀντιπροτεκτον*, quod mutabac in *ἀντιπροτεκτον* Vict. d. c. 6. qui videtur.
8. *ἡ ἀντιπροτεκτον*. Haud secus Rob. Steph. editio, & neoterica verum remotiores, iterum ceteri omnes *ἡ ἀντιπροτεκτον* quod & in Pall. omnibus.
9. *εἰ δ' ἐν αἰσῶν ἕρως*. Si verò in terra vixisset.
10. *ἡ πῶτος*. Mitte vel sine omnes.
11. *ἡ ἀντιπροτεκτον*. Neoterice edd. *ἡ ἀντιπροτεκτον*. sed præter veteriores & Pall. nostros. Gull. tamen ex illa ciebat, *ἡ ἀντιπροτεκτον*.
12. *ἡ ἀντιπροτεκτον* *ἡ ἀντιπροτεκτον* esse. P. V. Et tollit vocem *lumen* l. vi. Var. lect. c. 7. sed non necessario.
13. *ἡ ἀντιπροτεκτον*. Variè isthæ scribuntur in Pall. nam pr. sed ab *ἡ ἀντιπροτεκτον* sec. sed ab *ἡ ἀντιπροτεκτον* tert. non ab *ἡ ἀντιπροτεκτον* sed ab *ἡ ἀντιπροτεκτον*. emendatumque al. *ἡ ἀντιπροτεκτον* sed ab *ἡ ἀντιπροτεκτον*. quart. sed ab *ἡ ἀντιπροτεκτον*. quemode correxerit Cælius Rhodiginus, videndum Antiqu. lect. l. xxviii. c. 23.

nemo defenderet. De te magis ab Sibulo mentio est honorifica facta, cum te unum dicerent postulationi L. Sextii Panse restitisse. Reliquis diebus, si quid erit, quod te scire opus sit, aut etiam si nihil erit, tamen scribam quotidie aliquid. Frid. Id. neque tibi, neque Pomponio deero. 2 Lucretii poemata (ut scribis) lita sunt multis luminibus ingenii multa tamen artis. Sed cum veneris, virum te putabo. si Salustii Empedoclea legeris, hominem non putabo. Vale.

MARCUS Q. FRATRI, 5.

GAUDERE tibi iucundas esse meas litteras: nec tamen habuisssem scribendi nunc quidem ullum argumentum, nisi tuas accepissem. nam prid. Id. cum Appius senatum infrequentem coegisset, tantum fuit frigus, ut populi convicio coactus sit nos dimittere. De Comageno rege: sed rem totam distulsem, mirificè mihi & per te & per Pomponium blanditus Appius. Videt enim, hoc genere dicendi si utar in ceteris, Februari, sterilem futurum: eumque lusi jocosè satis: neque totum illud extorsit oppidulum, quod erat positum in Euphrate, & Zeugmate: sed præterea togam sum ejus prætextam, quam erat adeptus Casare eos. magno hominum risu cavillatus. Quod non vult, inquam, renovare honores eisdem, quo mihi togam prætextam quotannis interpellet, discernendum nihil censet. Vos autem homines nobiles, 4 qui Bursenum prætextatum non ferebatis, Comagenum feretis? Genus videt, & locum jocandi. Multa dixi in ignobilem regem: quibus totus est explosus, quo genere commotus (ut dixi) Appius, totum me amplectatur. Nihil est enim facilius, quam reliqua discutere. Sed non faciam, ut illum offendam, ne imploret fidem Jovis Hospitalis: Grajos omneis convocet, per quos mecum in gratiam rediit. Theopompo satisfaciemus. De Casare tugerat me ad referre. Video enim, quas tu litteras expectaris. sed ille scripsit ad Balbum, fasciculum illum epistolarum, in quo fuerat & mea, & Balbi, totum sibi aqua madidum reditum esse: ut ne illud quidem sciat, meam fuisse aliquam epistolam. sed ex Balbi epistola pauca verba intellexerat, ad me referpsit his verbis, De Cicerone video, se quiddam scripsisse, quod ego non intellexi: quantum autem conjectura cōsequer, id erat hujusmodi, ut magis optandum, quam sperandum putarem. Itaq; postea mihi ad Casarem eodem illo exempli litteras. Jocum autè illius de sua egestate ne sis aspernatus. Ad què ego referpsit, nihil esse, quod post hac arca nostræ fiducia conturbaret: lusive in eo genere & familiariter, & cum dignitate. Amor autem ejus erga nos perfertur omnium nuntius singularis. Et litteræ quidem ad id, quod expectas, sicut cum tuo reditu jungentur, reliqua singulorum dierum scribemus ad te, si modò tabellarios tu præbebis, quamquam ejusmodi frigus impendebat, ut summum periculum esset, ne Appio suæ ædes urerentur. Vale.

MARCUS Q. FRATRI, 5.

RIS in me atram; teque hilari animo esse, & prompto ad jocandum, valde me juvat. De Pompejo, assen-

lor tibi, vel tu potius mihi. nam, ut scis, 5 jam pridem estum canto Casarem. mihi crede, in sinu est: neque ego distingor. Cognosce nunc idus. Decimus erat Cælio dies. Domitius ad numerum judices non habuit, vercorne homo tater, & ferus, Pola Servius ad accusationem veniat, nam nosfer Cælius valde oppugnatur à gente Clodia, certi nihil est adhuc: sed veremur. Eodem igitur de Tyriis est tenatus datus frequens: frequentes contra Syriaci publicani: vehementer vexatus Gabinius: exagitati tamen & Domitio publicani, quod eum essent cum equis profecuti: C. nosfer Lamia paullo ferocius, cum Domitius dixisset. VERA CULPA hac acciderunt, equites R. dissolutè enim judicatis. Nos judicamus, & vos laudatis, inquit. Actum est eo die nihil, nox diremit. Comitialibus diebus, qui Quirinalia sequuntur, Appius interpretatur non impediri se lege supia, quo minus habeat senatum, & quod Gabinia sanctum sit, etiam cogi ex Kal. Febr. usque ad Kal. Mart. legatis senatum quotidie dari: ita putantur detrudi comitia in mensum Martium. sed tamen his comitialibus, tribun. pl. de Gabinio facturos esse dicunt. Omnia colligo, ut novi scribam aliquid ad te, sed ut vides, res me ipsa deficit. Itaque 7 ad Callisthenem, & ad Philistum redeo: in quibus te video volutatum. 8 Callisthenes quidem, vulgare, & notum negotium, 9 quem admodum Græci aliquot locuti sunt. Siculus ille, capitalis, creber, acutus, brevis, pene pusillus Thucydides: sed utros ejus habueris libros (duo enim sunt corpora) an utrosque, nescio. 10 Me magis de Dionysio delectat, ipse est enim veterator magnus, & perfamiliatis i hilisto. Sed quod ad scribis, aggredierne ad historiam? me auctore potes, & quoniam tabellarios subministras, hodierni diei res gestas Lupercalibus habebis. Oblecta te cum Cicerone nostro quàm bellissimè.

MARCUS Q. FRATRI, 5.

DUAS adhuc te accipi epistolas; quarum alteram in 13 d'po discessu nostro, alteram Arimino datam, piureis, quas scribis te dedisse, non accepit. Ego me in Cumano, & Pompejano, præterquam quod sine te, ceterum satis commode oblectabam. & eram in iisdem locis usque ad Kal. Jun. futurus. Scribebam illa, quæ dixeram, *πολιτικὰ*: spissum sanè opus, & operosum. sed si ex sententia lucescerit: bene erit opera posita. sin minus: in illud ipsum mare deficiemus. 1 2 quod scribentes spectamus. aggrediemur alia, quoniam quiete non possumus. Tua mandata persequar diligenter, & adjungendis hominibus, & quibusdam non alienandis. Maxima mihi verò cura erit, ut Ciceroniam tuam, nostramque videam, scilicet quotidie: sed inspiciam quid dicat, quam scripsimè: & nisi ille contemner, etiam magistrum meci proficibor, cujus rei nonnullam consuetudinem nasci sum in horum dierum otio, Cicerone nostro 13 minore producendo. Tu, quem admodum scribis, quod etiam si non scriberes, facere te diligentissimè tamen sciebam, facies, scriberet, ut mea mandata digerias, persequare, conficias. Ego cum

1. *Dicit magis ab Sibulo mentio, &c.* Pal. pr. nihil variat, nisi quod à collocat supra 7 vocis se. tert. verò expressit ita. P. V. & lib. xxx. Var. lect. c. i. emendata ita à Magnesium ab Sibulo quod illico arripit Lamb.
2. *Lucretii poemata (ut scribis) lita sunt multis luminibus ingenii, &c.* Retinuit quod erat in Ald. non veteri, quod proxime ei accedent Pall. in quibus ita nam subseq. edd. interpolaverant negativam non sicut sunt, &c. Lamb. hinc multa de suo addidit.
3. *In Euphrate & Zeugmate* Pal. pr. in Euphrate & Zeugmate quomodo sec. & tert. nisi quod ambo supinas tertius præterea Euphrati. at est in quare in Euphrati Zeugmate P. Man. valit, & Zeugmate, esse glossa Lam. hinc in Euphrate Zeugma, quod non displicet.
4. *Qui Bursenum.* Mirè variat nomen istud in m. nostris nam Pal. pr. qui dixit Bursenum. sec. qui Bursenum tert. Bursenum. quart. Bursenum.
5. *Jam pridem ipsum tanto Casarem.* Non dissentiant libri, Lipsi tamen imbitit Cicerone non scripsisse, amplexum istum tantum Casarem qui consulatur l. v. Antiq. le. c. 13.
6. *Me auctore.* J. Sta. & Pall. sed. VVovvvezius adscripsit otia ex

notio quo veteri codice, &c. addidit.
7. *Ad Callisthenem vides.* Mur. j. 12. c. 5. Novar. lect. abjicit *redes*, de conjectura quæ quo fundamentum nitatur, ibidem videatur. & verò id statim etiam secutus est Lamb. sed invidit omnibus m. nostris.
8. *Callisthenes quidem.* Ita l. her. Mur. & ad ipsius Pal. tert. all. Callisthenis, ut vulgati prius.
9. *Quem admodum Græci aliquot locuti sunt.* Idem liber desinebat ut illis, lo. uti sunt fieri potest, sed exstant tamen in omnibus Pal.
10. *Me magis de Dionysio delectat.* Alterum scilicet corpus, in quo de Dionysio rebus gestis egerat, inquit Viç. lib. xxxv. c. 19. Variat. lect. male enim qui tolli debet præpositionem ex illam rene.
11. *Marcus, &c.* Hanc adhuc superiori epistolæ adnotant edd. vet. & Pall. nostri.
12. *Quod scriberes spectamus.* Aldini, spectabamus quomodo & Lamb. at Viç. quod spectabatur scribimus: neque aliter Pall. quatuor.
13. *In minore producendo.* Ita restituendum putavi cum Pall. neque aliter Viç. aut P. Man. ed. in vulgata, perducendo.

cum Romam venero, nullum prætermittam Cæsaris tabellarium, cui litteras ad te non dem. His diebus (ignosces, cui darem, fuit nemo ante hunc M. Ornum, equitem rom. nostrum & pernecessarium, & quod est ex municipio Atellano: quod feci esse in fide nostra. Itaque eam tibi commendo in majorem modum, hominem domi splendidum, gratiosum etiam extra domum: quem sic ut tua liberalitate tibi obliges. est tribunus mil. in exercitu nostro. gratum hominem, observantemque cognosces. Trebatium ut valde ames, vehementer te rogo. Vale.

MARCUS Q. FRATRI, S.

AD. IIII. Non. Jun. quo die Romam veni, accepi tuas litteras, datas Placentiæ: deinde alteras postidie, & datas Blandenonæ, cum Cæsaris litteris, referentis omni officio, diligentia, suavitatis. Sunt ista quidem magna, vel potius maxima. Habent enim vim magnam ad gloriam, & ad summam dignitatem. Sed mihi crede, quem nosti, quod in istis rebus ego plurimum æstimo, id jam habeo: te scilicet primum tam inservientem communi dignitati: deinde Cæsaris tantum in me amorem, quem omnibus his honoribus, quos me à se expectare vult, antepono. Litteræ verò ejus unâ datæ cum tuis, quarum initium est, QUAM SUAVIS tui adventus fuerit, & recordatio veteris amotis: deinde, SE EFFECTURUM, ut ego in medio dolore, ac desiderio tui, te, cum à me abesses, potissimum tecum esse lætaret, incredibiliter delectarent. Quare facis tu quidem fraternè, quod me hortaris, sed in hercule currentem nunc quidem, ut omnia mea studia in istum unum conferam. Ego verò ardenti quidem studio: ac fortasse efficiam: quod sæpe videris, cum properant, eventit, ut si serius, quam voluerunt, fortè surrexerint: properando, etiam citius, quam si de multa nocte vigilasset, perveniant quò velint: sic ego, quoniam in isto homine colendo tam indormivi diu, te me hercule sæpe excitante, cursu corrigam tarditatem, tum equis, tum verò (quoniam scribis poëma ab eo nostrum probari) quadrigis poëticis, modò mihi date Britanniam, quam pingam coloribus tuis, penecillo meo. Sed quid ago? quod mihi tempus, Romæ præsertim, ut iste me roget, manenti, vacuum ostenditur? sed video, fortasse enim (ut fit) vincet tuus amor omnes difficultates. Trebatium quòd ad se miserim, persalse, & humaniter etiam gratias mihi agit. negat enim, in tanta multitudine eorum, qui unâ essent, quemquam fuisse, qui vadimonium concipere posset. M. Curtio tribunatum ab eo petivi (nam Domitius se derideri putasset, si esset à me rogatus: hoc enim est quotidianum, se ne tribunum mil. quidem facere: est in senatu lusi Appium collegam, propterea isse ad Cæsarem, ut aliquem tribunatum auferret) sed in alterum annum. id & Curtius ita volebat. Tu, quemadmodum me censens oportere esse in rep. & in nostris inimicitias: ita & esse, & fore, auricula infima scito molliorem. Res Romanæ se sic habebant. Erat nonnulla spes comitiarum, sed incerta: erat aliqua suspicio distatura: ne ea quidem certa: summum orium forensis, sed fenescantis magis civitatis, quam acquiescentis. Sententia autem nostra in senatu ejusmodi, magis ut alii nobis assentiantur, quam nosmetipsi. 3 τοιαύται ὁ τλήμων πόλις ἔχει. Calamo & atramento temperato, charta etiam dentata res agetur. Scribis enim te meas litteras superiores vix legere potuisse: in quo nihil eo-

rum, mi frater, fuit, quæ putas. neque enim occupatus eram, neque perturbatus, nec iratus alicui: sed hoc facio semper, ut, quicumque calamus in manus meas venerit, eo sic utar, atquam bono. Verum attende nunc, mi optime, & suavissime frater, ad ea dum referibo, quæ tu in hac eadem brevi epistola ὀργῆν ἠγοῦναι valde scripsisti. De quo petis, ut ad te, nihil occultans, nihil dissimulans, nihil tibi indulgens, genuinè, fraternèque rescribam. id est, quod tu volēs, ut dixerimus, ad expediendum te: si causa sit, commorere. Si, mi Quinte, parva aliqua res esset, in qua scire citare, quid vellem: tamen, cum tibi permittitur essem, ut faceres, quod velles: ego ipse, quid vellem, ostenderem. In hac verò te hoc profecto quæris, cujusmodi illum annum, qui sequitur, expectem: planè aut tranquillum nobis, aut certe magnitudinum: quod quotidie domus, quod forum, quod theatri significationes declarant: s nec laborant quòd mea conscientia copiarum nostrarum, quòd Cæsaris, quòd Pompei gratiam tenemus, hæc me, ut confidam, faciunt. sin aliquis trumpe tamentis hominis furor: omnia sunt ad eum frangendum expedita. Hæc ita sentio, judico, ad te exploratè scribo. dubitare te, non assentatorie, sed fraternè veto. Quare suavitatis equidem nostræ fruendæ causa, cuperem te ad id tempus venire, quod dixeris: s sed illud malo tamen, quod putas: magis etiam illa (etenim magis æstimo me) ἀπεφίλομαι illam tuam, & expectationem debitorum tuorum. Nil quidem sic habeto, nihil nobis expeditis, si valebimus, fore fortunatius, parva sunt, quæ desunt, nostris quidem maribus, hæc sunt ad explicandum expeditissima, modo valeamus. Ambitus redit immanis, numquam fuit par. 7 Idib. Quint. senus fuit ZZ ex Z. coitione Memmii, quam cum Dominio habuit Scaurus, unum vincere. Messalla hæcet. non dico ὑπερβολικῶς vel ἡσυχίας constituit in prærogativa pronuntiare. Res ardet invidia. Tribunitii candidati compromiserunt, ut s. quingenis in singulos apud M. Catonem depositis, petere ejus arbitratu, ut, qui contra fecisset, ab eo condemnaretur. quæ quidem comitia gratuita si fuerint, ut putantur, plus vaus Cato fuerit, quam omnes leges omnesque judices.

MARCUS Q. FRATRI, S.

CUM à me litteras libarii manu acceperis, ne paullum tibi me habuisse judicato: cum autem mea, nullum, sic enim habeto, nunquam me à causis, & judicis districtiorem fuisse: argue id anni tempore gravissimo, & caloribus maximis. Sed hæc (quoniam tu ita præscribis) ferenda sunt: neque committendum, ut aut spei, aut cogitationi vestræ ego videar defuisse: præsertim cum, tametsi id difficilissimum fuerit, tamen ex hoc labore magnam gratiam, magnamque dignitatem sum collecturus. Itaque, ut tibi placet, damus operam, ne cuius animum offendamus, atque ut etiam ab his ipsis, qui nos cum Cæsare tam conjunctos dolent, diligamur: ab a quis verò, aut etiam à propensius in hanc partem vehementer & colamur, & amemur. De ambitu cum atrocissimè ageretur in senatu multos dies, quòd ita erant progressi candidati consulares, ut non esset ferendum: in senatu non sui. Statui ad nullam medicinam reip. sine magno præsidio accedere. Quo die hæc scripsi, Drusus erat de prævaricatione à tribunis ærariis absolutus, in summa, quatuor sententiis, cum senatores, & equites damnassent. Ego eodè die post meridiem Vatinium aderam

SSS 3

defen-

1. Dum blandenonæ. Sic quoque Pall. nisi quod tres eorum in Blandenonæ. Significus emendabat. Laude nonus quod illico in contextem recepit Lamb. gnatus accipiet.
2. Studii ac fortasse. Pall. hoc. studis huc fortasse; neque aliter editio Aldi vetus.
3. Τοιαύται. Talia ærumnosum bellum efficit.
4. Utrum volēs, ut dixerimus, ad expediendum te? causa sit commorere. Man. tentabat, utrum volēs (ut dixerimus) an ad exp. te causa sit.
5. Neque laborans, quid unâ conscientia copiarum nostrarum, &c. Laudo P. Man. qui à loco deperato manus ab hinc. Lamb. conjectando, tan-

tum prodit ignorantiam arcis. Pall. nihil variant.
6. Sed malo tamen, quod putas: magis etiam illa (etenim magis æstimo me) ἀπεφίλομαι, &c. Sic P. Man. alique, pater Aldus: magis etiam, ike etiam magis æstimo ἀπεφίλομαι quibus adherent Pall. nisi quod quidam magna æstimo, unus magis æstimo, sec. etiam tert. à manu prima: magis etiam illa magna est.
7. Idibus. Quint. senus fuit ZZ ex Z. &c. Variantes lectiones hujus loci, satis habui annotari ad oram codicis Gul. nam nimum discrepabant Pall. neque quidquam potui erere boni. Consulatur Toll. l. IV. ad Atticum Ep. 15.
I. 299

defensurus. ea res facilis est. Comitia in mensem Sept. reiecta sunt. Scauri iudicium statim exercebitur: cui nos non decimus. *ἰ σκευδῆτινος Σοφοκλῆς*, quamquam à te actam fabellam vides esse fictivè, nullo modo probavi. Venio nunc ad id, quod nescio, an primum esse debuerit. O jucundas mihi tuas de Britannia litteras! timebam Oceanum, timebam litus insulae. Reliqua non equidem contemno, sed plus habent tamen spei, quam timoris, magisque lum sollicitus expectatione ea, quam metu. Te verò *ὑποδῆσιν* scribendi egregiam habere video. Quos tu situs, quas naturas rerum & locorum, quos mores, quas gentes, quas pugnas, quem verò ipsum im-

peratorem habes? Ego te libenter, ut rogas, quibus rebus vis, adjuvabo, & tibi versus, quos rogas, *2 γλαυκῆς εἰς Ἀθήνας* mittam. Sed heus tu, celari videor à te. quomodò nam, mi frater, de nostris verbis Cæsar? nam primum librum se legisse scripsit ad me ante: & prima, sic, ut neget se ne Græcæ quidem meliora legisse. Reliqua ad quendam locum *ῥαθυμώτερον*. hoc enim utitur verbo. Dic mihi verum. nam aut res eum, aut *χαροκτῆς* non delectat? nihil est, quòd vereare. Ego enim ne pilo quidem minus me amabo. Hac de re *φιλαλήθης*, & , ut loles, scribe fraternè.

1. *ἰ σκευδῆτινος*, Conjectura Sophoclis.

2. *Γλαυκῆς*, Noctua Athenas [sc. porto ver mitto]

M. TVLLII CICERONIS

EPISTOLARVM

LIBER TERTIVS,

AD

QUINTUM FRATREM.

MARCUS Q. FRATRI, S.

Go ex magnis caloribus (non enim minimus majores) in Arpinati summa cum amœnitate fluminis me feci ludorum diebus, Philotimo tribulibus commendatis. In Arcano a. d. IIII. Idus Sept. fui. ibi Messidium cum Philoxeno, aquamque, quam si ducebant non longè à villa, bellè sanè fluentem

vidi, præsertim maxima siccitate: uberiorè que aliquanto sese collecturos esse dicebant. apud Herum rectè erat, 1 In Manliano offendi Diphilum Diphilo tardiorè. sed tamen nihil ei restabat præter balnearia, & ambulatio nem, & Aviarium. Villa mihi valde placuit, propterea quòd summam dignitatem pavementata ponticus habebat: quod mihi denique apparuit, posteaquam & ipsa tota patet, & columna politæ sunt. Totum in eo est (quod mihi erit curæ,) 2 testorium ut concinnum sit pavementa rectè fieri videbantur. cameræ quasdam non probavi, mutarique jussi. Quo loco in porticu te scribere ajunt ut atriolum fiat, mihi, ut est, magis placebat. neque enim satis loci esse videbatur atrio: neque ferè solet, nisi in his ædificiis fieri, in quibus est atrium majus: nec habere poterat adjuncta cubacula, & ejusmodi membra. 3 nunc hoc vel honestate testudinis, vel valde boni æstivum locum obtinebit. tu tamen si aliter sentis, rescribe quam primum. In balneariis, assa in alterum apodyterii angulum promovi, propterea quòd ita erant posita,

ut eorum vaporarium, ex quo ignis erumpit, 4 esset subiectum cubiculis. subgrande cubiculum autem, & hibernum ætium valde probavi, quòd & ampla erant, & loco posita ambulationis uno latere, eo, quod est proximum balneariis. Columnas neque rectas, neque è regione Diphilus collocarat. eas scilicet demolietur, aliquando perpendiculari, & linea discet utri. Omnino spero paucis mensibus opus Diphili perfectum fore. curat enim diligentissimè Cæsius, qui tum mecum fuit. Ex eo loco rectà Vitularia via profecti sumus in Fusidianum fundum, quem tibi proximo nuntiis Arpini de Fusidio H s c c c i o o o. emeramus. Ego locum ætate umbrosiorè vidi numquam: per multis locis aquam profluentem, & eam uberem, quid quaris? Jugera 1. prati Cæsius irrigaturum faciliè te arbitrabatur. Equidem hoc, quod melius intelligo, a firmo, mirifica suavitate te villam habiturum piscina, & salientibus additis, palæstra, 5 & silva viridicata. Fundum audio se hunc Bovillanum velle retinere. de eo quid videatur, ipse constituit. Calvus ajebat, aqua demta, & ejus aquæ jure constituto, & servitute fundo illi imposita, tamen nos pretium servare posse, si vendere vellemus. Messidium mecum habui, is te ternis nummis in pedem teum transegisse dicebat. sese autem mensum pedibus 6 ajebat passuum 1400. mihi plus visum est. sed præstabo, sumtum nusquam melius posse poni. Chilonem acceperam Venastro: sed eo ipso die quatuor ejus conservos, & discipulos Venastri *cuniculus* oppreserat. Idibus Sept. in Latio fui. viam perspexi, quæ mihi ita placuit,

1. *In Manliano offendi Diphilum*, etc. Pall. Manlianus Gul. corrigebat, in Arcano.
2. *Testorium ut concinnum sit* Pall. plerique, *concinnum*, vel tale quid: quod cum simile quid in suis forte invenisset P. Manut. faciem inde concinnum sit.
3. *Nunc hoc vel honestate testudinis, vel valde boni æstivum locum obtinebit.* Ita Pal. pr. & olim casu nam loc. & terz. *honestatem testudinis, vel valde bonum æstivum, etc.* quart. *honeste testudinis vel valde boni æstivum* quod & de conjectura annotarat ad oram cod. cis. sui Gul. P. Man. ingeniosè divinabat: *Nunc hoc vel in æstivum testudinis, vel bonum æstivum locum obtinebit.* Lamb. emendatio ridicula est. Turn. J. xxv. c. 39. Ad veritatem putat-

bar locum redintegrari, si rescriberetur tantum *boni æstivum*.
4. *Esset subiectum cubiculis.* Ita m. ff. Turn. nouo secus Pal. sec. nam ceteri *subiectum cubiculis*. ineptius adhuc retro vulgatis *sub testum cubiculis*. Joseph. Scaliger ad Catullum emendat, *subli* *substante*, idem antea delet, eou sponte *max* quo ignis erumpit.
5. *Et silva viridicata.* Sic Pall. tres. nam pr. *viridica* & Lambin. edidit *viridicatus*, nunc sub Turn. manusum offendisset in Mem. *viridicatus*. videtur d. c. 39.
6. *Ajebat passuum 1400.* Placuit sic rescribere, cum offendit stem. in Pall. aut *videns* *ajebat*, loco numerorum illorum, vulgata nimis enormis *passuum* C C C C I O.
4. *Novo*

placuit, ut opus publicum videretur esse, præter cæ, passim enim ipse mensus ab eo ponticulo, qui est ad Farinæ, Satricum versus. eo loco pulvis, non glareæ injecta est: & murabitur: & ea vix pars valde acclivis est. sed intellexi aliter duci non potuisse, præsertim cum tu neque per Locustæ, neque per Tantonis velles ducere. Velinus ante suum fundum propè munierat. Locusta non attigerat: quem ego Romæ aggrediar, & ut arbitror, commovebo; & simul M. Taurum, quem tibi audio promisisse, qui nunc Romæ erat, de aqua per fundum ejus ducenda rogabo. 1. Nicephorum, villicum tuum, sanè probavi: quætivique ex eo, eequid ei de illa edificatiuncula Lateri, de qua mecum locutus es, mandavisses. tum is mihi respondit, se ipsum ejus operis 2. h. s. XVI. conductorem fuisse: sed te postea multa addidisse ad opus, nihil ad pretium; itaque id se omisisse. Mihi hercule valde placet, te illa, ut construendas, addere: quamquam ea villa, quæ nunc est, tamquam philosophia videtur esse, quæ objurget ceterarum villarum infamiam. Verumtamen illud additum delectabit. Topiarium laudavi; ita omnia convellit hedera, quæ basim villæ, quæ intercolumnia ambulationis; ut denique illi palliati topiarium facere videantur, & hedera vendere. jam *admodum* nihil aliud, nihil moloscus. Habes ferè de rebus rusticis. Urbanam expulsiorem urget ille quidem, & Philoimus & Cincius: sed etiam ipse crebro intervisto: quod est facile factum. Quamobrem eate cura liberatam volo. De Cicerone quod me semper rogas, ignosco equidem tibi, sed tu quoque mihi velim ignoscas. Non enim concedo tibi, plus ut illum ames, quam ipse amo. Atque utinam his diebus in Arpinati, quod & ipse cupierat, & ego non minus, mecum fuisset. Quod ad Pomponiam: si tibi videtur, scribas velim, cum aliquò exhibimus, eat nobiscum, puerumque ducat. clamores efficiam, si eum mecum habuerit otiosum, nam Romæ respirandi non est locus. Id me scis antea gratis tibi esse pollicitum. Quid nunc putas tanta abs te mihi mercede proposita? Venio nunc ad tuas litteras: quas pluribus epistolis accepi, dum sum in Arpinati. nam mihi uno die tres sunt redditæ, & quidem, ut videbantur, eodam abs te data tempore. una pluribus verbis, in qua primam erat, quod antiquior dies in tuis fuisset adscripta litteris, quam in Cæsaris. 3. Id facit Oppius nonnumquam necessario, ut, cum tabellarios constituerit mittere, litterasque à nobis accepit, aliqua re nova impediat, & necessario seriùs, quam constituerat, mittat: neque nos datis jam epistolis diem commutari curemus. Scribis de Cæsaris summo in nos amore. hunc & tu fovebis, & nos, quibuscumque poterimus, rebus augebimus. De Pompejo, & facio diligenter, & faciam quod mones. Quod tibi mea permisso manlionis tuz grata est, id ego summo meo dolore, & desiderio, tamen ex parte gaudeo. In Hippodamis, & nonnullis aliis arcessendis, quid cogites, non intelligo. Nemo istorum est, quin abs te manus, fundi suburbanus inlta, expectet. Trebatium verò meum quòd isto ad mittereas, nihil est. Ego illum ad Cæsarem misi, quid mihi jam satisfecit. si ipsi minus, præstare nihil debeo: teque item ab eo vindico, & libero. Quod scribis te à Cæsare quotidie plus diligi, immortaliter gaudeo. Balbum vero, qui est iustus rei (que admodum scribis) adjutor, in oculis sero. Trebonium meum à te amari, teque ab illo, pergaudeo. De tribunatu quòd scribis, ego verò nominatim petivi Curtio, & mihi iose Cæsar nomina-

tim Curtio paratum esse rescripsit, meamque in rogando *verecundiam* objurgavit. Sicuti præterea petiero (id quod etiam Oppio dixi, ut ad illum scriberet) facile patiar mihi negari, quoniam illi, & qui sibi molesti sunt, sibi negari à me non facile patiuntur. Ego Curtium, (id quod ipsi dixi) non modò rogatione, sed etiam testimonio tuo diligo, quòd litteris tuis studium illius in salutem nostram facile perspexi. De Britannicis rebus cognovi ex tuis litteris nihil esse, nec quòd metuamus; nec quòd gaudeamus. De publicis negotiis, quæ vis ad te Titonem scribere, negligentius ad te ante scriberem, quòd omnia, minima, maxima, ad Cæsarem mitti sciebam. Rescripsi epistola maximæ. Audi nunc de minucula: in qua primum est de Clodii ad Cæsarem litteris, in quo Cæsaris consilium probo, quòd tibi amanissimè petenti veniam non dedit, uti illum ad illam Furiam verbum rescriberet. Alterum est 5. de Calventii Marci oratione, quòd scribis, miror, tibi placere, me ad eum rescribere, præsertim cum illam nemo lecturus sit, si ego nihil rescripsero, meam in illum pueri omnes, tamquam distata, perdiscant. Libros meos, quos expectas, inchoavi: sed conficere non possum his diebus. Oraciones effragatas pro Scauro, & pro Plancio abtolvi. Poëma ad Cæsarem, quòd componerem, incidi. Tibi quòd rogas, quoniam ipsi fontes jam siccant, liquidi habeo spatii, scribam. Venio ad tertiam. Balbum quòd ais mature Romam bene comitatum esse venturum, mecumque assidue usque ad id. Majas futurum; id mihi pergratum, perque jucundum erit. Quòd me in eadem epistola, licet sæpe antea, cohortaris ad ambitionem, & ad laborem, faciam equidem. sed QUANDO VIVEMUS? Quarta epistola mihi reddita est Id. Sep. quam a. d. IIII. Id. Sext. ex Britannia dederas. In ea nihil sanè erat novi, præter Eriogonam: quam si ab Oppio accipero, scribam ad te quid sentiam. nec dubito, quoniam mihi placitura sit. Et, quòd præterea, de eo, quem scripsisti de Milonis plausu scripsisse ad Cæsarem; ego verò facile patior ita Cæsarem existimare, illum quam maximum fuisse plausum: & proliùs ita fuit: & tamen ille plausus, qui illi datur, quodammodo nobis videtur dari. Reddita mihi est etiam perverus epistola, sed serò allata, in qua de æde Telluris, & de porticu Cæsari me admones, sit utrumque diligenter ad Telluris quidem etiam tuam statuas locavi. Item de hortis, quòd me admones; nec fui umquam valde cupidus, & nunc domus suppeditat mihi hortorum amoenitatem. Romanam venissem a. d. XII. Kal. Octobr. absolutum offendi in ædibus tuis rectum; quòd supra conclavia non placuerat tibi esse multorum fastigiorum; id non honestè vergit in rectum inferioris porticus. Cicero noster, dum ego absum, non cessavit apud rhetorem. De ejus eruditione quòd labores, nihil est, quoniam ingenium ejus nōsti: studium ego video. cetera ejus suscipio, ut me patem præstare debere: Gabinium tres adhuc factiones postulant: L. Lentulus, flaminis F. qui jam de maiestate postulavit: Ti. Nero cum bonis subscriptoribus: C. Memmius tribun. pl. cum L. Capitone, ad urbem accessit a. d. XII. Kal. Octobr. nihil turpius, nec desertius. sed his judicis nihil audeo & confidere. Quòd Cato non valebat, adhuc de pecuniis repetendis non erat postulat. Pompejus à me valde contendit de reditu in gratiam: sed adhuc nihil profecit: nec, si nullam partem libertatis tenebo, proficiet. Tuas litteras vehementer expecto. Quòd

Sss 4

icribis

1. Nicephorum villicum tuum. Editio vetus & Pall. plures Nicephorum quòd tantum placebat Gul.
2. H. s. XVI. Conductorem. Haud aliter editus à Vist. & responder Pal. pr. & quart. nam sec. ac cert. spera. CCC. XVI. cond. quomodo Aldus sen. or. n. i. quod præmittat numero H. s. at filius publicavit, H. s. x. cond. Lamb. H. s. XVI. C. cond.
3. Id facit Oppius. H. s. x. Habent istud quidem ultimæ editiones: sed veteriores & m. nostri præferunt Oppio; credo, quòd nomen istud

vulgo notus altero.

4. Qui sibi molesti sunt. Lamb. mihi, sed in vitiis omnibus ead. & libris plucariis.

5. De Calventii Marci oratione. Nihil movant m. itaque non est quòd Lamb. inclinat in Calventii Marci.

6. Conficere. Quod Cato non valebat, ad huc. Interpunctione mutata egregie sic locus hunc restituebat Turn. d. XXIV. c. 39. Adverlat.

scribis te audisse in cauditorum consularium coitione me interfuisse, id falsum est. ejusmodi enim pactiones in ea coitione factæ sunt, quas postea Memmius patefecit, ut nemo *bonus* interesse debuerit: & simul mihi committendum non fuit, ut his coitionibus interesset, quibus Messalla excluderetur: cui quidem vehementer sati facio rebus omnibus; ut arbitror, etiam Memmio. Demitto ipsi multa jam feci, quæ voluit, quæque à me petivit. Scaturum beneficio defensionis valde obligavi. adhuc erat valde incertum, & quando comitia, & qui *cos.* futuri essent. Cùm hancjam epistolam compicatem, tabellarij à vobis venerunt a. d. xi. Kal. Sept. vicesimo die. O me sollicitum! quantum ego dolui in Cæsaris suavissimis litteris! sed quo erant suaviores, eo majorem dolorem illius ille casus afferebat. Sed ad tuas venio litteras. Primum tuam remansionem etiam atque etiam probo, præsertim cùm, ut scribis, cum Cæsare, communicatis. Oppium miror quidquam cum Publio: mihi enim non placuerat. Quod interiore epistola scribis, me Idib. Sept. Pompejo legatum iri: id ego non audivi, scripsique ad Cæsarem, Vibullium Cæsaris mandata de mea mansione ad Pompejum pertulisse, nec ad Oppium. quo consilio? quamquam Oppium ego tenui, & quod priores partes Bibuli erant cum eo enim coram Cæsare egerat, ad Oppium scripserat. Ego verò nullas *destruere oportuit* habere possum in Cæsaris rebus. ille mihi secundum te & liberos nostros ita est, ut in prædè pari videor id iudicio facere. iam enim *debeo*: sed tamen amore sum incensus. Cum scripsissem hæc infima, quæ sunt mea manu, venit ad nos Cicero tuus ad cenam, cum Pomponia foras cenaret. dedit mihi epistolam legendam tuam, quam paulo ante & acceperat, Aristophaneo modo; valde mehercule & suavem, & gravem: qua sum admodum delectatus. Dedit etiam alteram illam mihi, qua jubes, eum mihi esse *afficum*, tamquam magistro. Quàm illum epistolæ illæ delectantur? quàm me? Nihil puero illo suavius, nihil nostri amantius. Hæc inter cenam Tironi dictavi, ne mirere alia manu esse. Annali litteræ tuæ pergrata fuerunt, quod & curares de se diligenter, & tamen consilio severissimo juvares. P. Servilius pater, ex litteris, quas tibi à Cæsare missas esse dicebat, significat valde te sibi gratum fecisse, quod de sua voluntate erga Cæsarem humanissimè, diligentissimeque locutus esses. Cum Romam ex Atipnati revertissem, dictum mihi est, Hippodamum ad te profectum esse. Non possum scribere, me miratum esse, illum tam inhumaniter fecisse, ut sine meis litteris ad te proficisceretur: illud scribo, mihi molestum fuisse. iam enim diu cogitaveram, ex eo, quod tu ad me scripseras, ut, si quid esset, quod ad te diligentius perferri vellem, illi darem: quod mehercule hisce litteris, quas vulgò ad te mitto, nihil ferè scribo, quod si in alicujus manus incidere, molestè ferendum sit. Minucio me, & Salvio, & Labroni reservabam. Labeo aut tardè proficisceretur, aut hic manebit. Hippodamus ne nunc quidem, quid verum, rogavit. T. Pinaris amabileis ad me de te litteras mittit, se maximè litteris, sermonibus, cenis denique

tuis delectari. Is homo semper me delectavit: fraterque ejus mecum est multum, quare, ut instituisi, complectere adolescentem. Quod multos dies epistolam in manibus habui, propter commorationem tabellariorum, idè multa congesta sunt, aliud alio tempore, velut hoc T. Anticius mihi sæpe jam dixit, sese tibi, suburbanum siquod invenisset, non dubitaturum esse emere. In: jus ferunt ego utrumque soleo admirari; & te de suburbano emendo, cum ad illum scribas, non modò ad me non scribere, sed etiam aliam in sententiam scribere; & cùm ad illum scribas, nihil te recordari 7 de se, de epistolis illis, quas in Tusculano ejus tu mihi ostendisti, nihil de præceptis Epitharmi, & *πρόβι, πός ἀδελφὸν κέρχρηται*; totum denique vultum, animum, sermonem ejus; quemadmodum con-jicio, quasi. Sed hæc tu videris. De suburbanò, cura, ut sciam, quid velis: & simul nequid ille turbet, vide. Quid præterea? Quid? etiam Gabinius a. d. 1111. Kal. Octob. noctu in urbem introivit; & hodie 11 VII. cùm edictò C. Alfi de majestate eum adesse oporteret, concursu magno, & odio universi populi panè afflictus est. nihil illo turpius: proxima tamen est fiso. itaque mirificum *ἡ ἐπιβόλιος* cogito in secundum librorum meorum includere, dicentem Apollinem in concilio deorum, qualis reditus duorum imperatorum futurus esset: quorum aliter exercitum perdidisset, alter vendidisset. Ex Britannia Cæsar ad me Kal. Sept. dedit litteras: quas ego accepti a. d. 1113. Kal. Octobr. satis commodas de Britannicis rebus: quibus, ne admirer, quòd à te nullas acceperim, scribit, se sine te fuisse, cùm ad mare accesserit. Ad eas ego et litteras nihil rescripsi, ne gratulandi quidem causa, propter ejus *suavem*. Teoro etiam atque etiam, mi frater, ut valeas.

MARCUS Q. FRATRI S.

AD. VI. Id. Octob. Salvia Ostiam vesperi navi profectus erat cum iis rebus, quas tibi domo miti voluerat. Eodem die Gabinium ad populum luculentè calciferat Memmius, sic, ut Calidio verbum facere pro eo non licuerit. Pòrridie autem ejus diei, qui erat tum futurus, cùm hæc scribebam ante lucem, apud Catonem erat divinationo in Gabinium futura inter Memmium, & Ti. Neronem, & C. & L. Antonios, M. F. Putabamus fore, ut Memmio daretur, etsi erat Neronis mira contentio. Quid queris? probè premitur, nisi nosser Pompejus, dis, hominibusque *invisis*, negotium everterit. Cognosce nunc hominis audaciam, & aliquid in rep. perdità delectare. Cùm Gabinium, quacumque veniebat, triumphum se postulare dixisset, subitoque bonus imperator noctu 10 in urbem, hostium planè, in vasisset, in tenatum se non committebat. Interim ipso decimo die, quo ipsum oportebat hostium numerum, & milium renuntiare, 11 in re hæsit; summa infrequentia. cùm vellet exire, à *cos.* retentus est: introducti publicani. Homo undique actus, cùm à me maxime vulneraretur, non tulit, & me trementi voce *exsulem* appellavit. Hic, o dii! nihil unquam honorificentius nobis accidit. consurrexit senatus cum clamore ad unum; sic, ut ad corpus ejus accederet: pari cla-

more

1. Sed quæ transcurrit, etc.) Lamb. in tu infuisset; inconsideratè, scripserit que ea propter à Stovveclio nostro commentariis ad Vegetium l. 11. c. 83.
 2. Quod priores partes Bibuli erant.) Habent istud Pall. omnes. & cusi utque ad Lamb. enim adm. sic conjecantem P. Man. Vibullii non autem mutare.
 3. Δεστρῆγος φῆ) Pòrriorer cogitationes.
 4. Cum Pomponia sui uxoris.) Antea erat satis; sed mutavit è fido. m. V. l. xv. Var. lect. c. 5. neque aliter Pall. nostri.
 5. Acceperat, Aristophaneo modo.) Revocavit hæc scripturam ex Med. s. suis P. V. l. c. qui consulerat d. c. si que etiam reperit Pal. pr. de quart. nam intermed. ab Aristophaneo meo.
 6. Hippodamus ne nunc quidem quid de se impogaverit.) Lamb. ne, nunc quid dicitur, quidem reperit; sed non adferuntur m. s. nostri. Gul. divinabatque

me quidem, etc. ingeniosè quidem si non verè.
 7. De se de epistola ejus.) V. l. c. & Pall. tres epist. sed non video quo modo quadret Lamb. edidit de se, libris omnibus non entibus.
 8. Πρόβι πός.) Nasce, quemadmodum alio usus fuerit.
 9. ἡ ἐπιβόλιος.) Partem quandam ab argumento proposito se-junctam, in sermone quoddam.
 10. In urbem, hostium planè, in vasisset.) Petrus V. l. emendandum putabat. in urbeo quæ plene in vasisset. l. v. Var. lect. c. 23. quem refellit Robert. Tivus l. v. Controversic. 18. haud probem tamen explanationem ejus, ad hæc sermoque Man.
 11. In re hæsit, summa infrequentia.) V. l. c. tentabat in re ipsi summa infreq. Lip. autem malebat. m. s. hæsi summa in frequentia videatur l. v. Ant. lect. c. 13. illud m. s. placuit icon Gul. sed nihil præterea mutatum hæ-

more, atque impetu publicani. Quid quaris? omnes, tamquam si tu esses, ita fuerant. Nihil hominum sermonis foris clarius. Ego tamen teneo ab accusando vix mehercule; sed tamen teneo, et vel quod nolo cum Pompejo pugnare (satis est quod inquit de Milone) vel quod iudices nullos habemus. 2. *ἄνθρωπος* formido: addo etiam malivolentiam hominum: & timeo, ne illi, me accusante, aliquid acciderat: nec despero rem, & sine me, & non nihil per me, confici posse. De ambitu postulati sunt omnes, qui consulationem petunt: à Memmio Domitius: 3. à Q. Curtio, bono & erudito adolescente, Memmius: à Q. Pompejo, Messalla: à Triario, Scaurus. 4. Magno res in motu est: propterea quod aut hominum, aut legum interitus ostenditur. Opera datur, ut iudicia ne fiant. Res videtur spectare ad interregnum. coss. comitia habere cupiunt: rei nolunt, & maxime Memmius, quod Cæsaris adventu, sperat se futurum eos. sed mirum in modum jacet. Domitius cum Messalla certus esse videbatur. Scaurus refrixerat. Appius sine lege Curia confirmat se Lentulo nostro successurum: qui quidem mirificus illo die (quod pœnè prætarii) fuit in Gabinium: accusavit majestatis, nomina data, cum ille verbum nullum. Habes forensia. Domi rectè, & ipsa domus à redemptoribus tractatur non indiligenter. Vale.

MARCUS Q. FRATRI, S.

3. **C**ONSERVATIO NUMMUM mearum tibi signum sit librarii manus. Diem scito esse nullum, quo die non dicam pro reo, ita, quidquid conficio, aut cogito, in ambulationis ferè tempus confero. negotia nostra sic se habent. Domestica verò, ut volumus. Valent pueri, studiosè discunt, diligenter docentur, & nos, & inter se amant. Expolitio- nes utriusque nostram sunt in manibus: 5. sed tua ad perfectum jam res rustica Arcadi, & Laterii. Præterea de aqua, & via nihil prætermisi quædam epistola, quin enucleate ad te perscriberem. sed me illa cura sollicitat, angitque vehementer, quod dierum jam amplius 2. intervallo nihil à te, nihil à Cæsare, nihil ex istis locis, non modò litterarum, sed ne rumoris quidem affluxit. Me autem jam & mare istuc, & terra sollicitat: neque desino (ut fit in amore) ea, quæ minime volo, cogitare. Quare non equidem jam te rogo, ut ad me de te, de rebus istis scribas (numquam enim, cum potes, prætermittis) sed hoc te scire volo, nihil ferè unquam me sic expectasse, ut, cum hæc scriberem, litteras tuas. Nunc cognosce ea, quæ sunt in rep. Comitiorum quotidie singuli dies tolluntur *obvinationibus*, magna voluntate bonorum omnium: tanta invidia sunt coss. propter suspicionem pæctorum à candidatis prætoriorum. Candidati consules quatuor, omnes rei, causæ sunt difficiles: sed enitemur, ut Messalla noster salvus sit: quod est etiam cum reliquorum salute junctum. Gabinium de ambitu reum fecit P. Sulla, subscribente privigno Memmio, fratre Cæcilio Sullæ filio. Contra dixit L. Torquatus; omnibusque libentibus non obtinuit. 6. Quaris, quid fiat de Gabinio? scimus de majestate triduo: quo quidem in

judicio odio premitur omnium generum: maxime testibus exditur; accusatoribus frigidissimis utitur: confilium, varium: quæsisor, gravis, & firmus, Alfius, Pompejus, vehementis in iudicibus rogandis: Quid futurum sit, nescio: locum tamen isti in civitate non video: animum præbeo ad illius perniciem, moderatum: ad eum eventum, lenissimum. Habes ferè de omnibus rebus. Unum illud addam. Cicero tuus, nosterque 7 summo studio est Præonii sui rhetoris, hominis, opinor, valde exercitati, & boni: sed nostrum instituendi genus esse paullo eruditius, & 8 *ἡπιώτερον*, non ignoras. Quare neque ego impediri Ciceronis iter, atque illam disciplinam volo, & ipse puer magis illo declamatorio genere duci, & delectari videtur. in quo quoniam ipsi quoque fuimus, patiamur illum ire nostris itineribus. eodem enim perventurum esse confidimus, sed tamen, si nobiscum eum rus aliquid eduxerimus. in hanc nostram rationem, consuetudinemque inducemus. Magna enim nobis à te proposita merces est. quam certe nostra culpa numquam minus assequemur. Quibus in locis, & qua spe hiematurus sis, ad me quam diligentissime scribas velim. Vale.

MARCUS Q. FRATRI, S.

GABINIUS absolutus est. omnino nihil accusatore Lentulo subscripseribusque ejus infantius: nihil illo consilio sordidius, sed tamen nihil incredibilis contentio, & preces Pompeji, dictaturæ etiam rumor, plenus timoris fuisset, ipsi Lentulo non respondisset, qui tum illo accusatore, illoque consilio sententiis 9 condemnatus sit xxxix, eum xxx. tulissent. Est omnino tam gravi fama hoc iudicium, ut videatur reliquis iudiciis periturus, & maxime de pecuniis repetundis. Sed vides nullam esse rem, nullum senatum, nulla iudicia, nullam in pullo nostrum dignitatem. Quid plura de iudicibus? duo prætorii federunt, Domitius Calvinus: is apertè absolvit, ut omnes viderent: & Caro, 10 is diruptis tabellis de circulo se subdixit, & Pompejo primus nuntiavit. Ajunt nonnulli, Sallustius item, me oportuisse accusare: his ego iudicibus committerem? Quid essem, si me egente, esset elapsus? Sed me alia moverunt. Non putasset sibi Pompejus de illius salute, sed de sua dignitate mecum esse certamen: in urbem intrasset: ad inimicitias res venisset: cum Æternino Samnite Pordianus comparatus videret, auriculum fortasse mordicus abtulisset, cum Clodio quidem certè rediisset in gratiam. Ego verò meum consilium (si præsertim tu non improbas) vehementer approbo. Ille, cum à me singularibus meis studiis ornatus esset, cumque ego illi nihil deberem, ille mihi omnia: tamen in rep. me à se dissentientem non tulit, (nihil dicam gravius) & minis potens eo tempore, quid in me florentem posset, ostendit nunc, cum ego ne curem quidem multum posse, res quidem publ. certè nihil possit, unus ille omnia possit, cum illo ipso contenderem? sic enim faciendum fuisset. Non existimo te putare, id mihi suscipiendum fuisse. Alterutrum, inquit idem Sallustius, defendisses: idque Pompejo contendenti dedisses. etenim vehementes orabat. lepidum

S s s

pidum

1. *Vel quod nolo, etc. vel quod iudicet.* Pal. sec. ac tert. habent, item illud Bessarionis, id quod nolo, etc. id quod iudicet, quod placuit Manutio; mihi verò displicet.

2. *Ἀνθρώπου* ego. Aberrationem, spei frustrationem, infelicitatem successum.

3. *Q. Curtio* Pal. pr. & quare item unus quem contulit VVou- videris noster, & Q. Curtio, perpendant otiosiores, nam & allegat Manutio, qui eandem ter electionem, librum veterem.

4. *Magno res in motu est.* Versalè editio & Pall. *Magna res*, nihilo præius.

5. *Sed tua ad perfectum jam res rustica.* Arcadi & Laterii. Haud aliter quo ne Pall. quatuor P. Manio us hæc loquatur: *perfectum, jam res rustica etc.* ut pendant à verbo *perscriberem* Lambinus, auctius fecit non itaque id contextum; sed non pene ad verbum jam prædicta res rustica, unde auctorem id desumptum, plane tacet; tantum indicat, lectu-

tum se antiqua veteris scripturæ vestigia.

6. *Quare quid fas de Gabinio? scimus.* P. Manucius & Lambinus publicaverunt tantum, *Quare quid fas?* scimus. sed alterum illud restat in cæteris editionibus, præsertimque Pall. omnes, n. si quod pr. in exte- pungat. *Quare quid fas de Gabinio scimus, etc.*

7. *Summo studio est Præonii sui rhetoris, etc.* Lambinus edidit, *summo studio institit cur Præonii Rhetoris, etc.* Rectissime supra lib. i. b. i. correctio- terpolare auctores classici.

8. *ἡπιώτερον*. Philosophicè quæstionibus magis referendum aptum.

9. *Condemnatus sit xxxix.* Hæc male, ne sit hb. iv. Epist. ad Actio- cum 16. P. Manucius. Pall. tamen & editi prius xxxii.

10. *Le diruptis tabellis.* P. Manucius cuperet *diruptis*, quomodo & Cluchius. Sigonius malebat *diruptis*, Pall. nostri propugnant *vulgatum*.

pidum amicum Salustium, qui mihi aut inimicitias putet periculosas subeundas fuisse, aut infamiam sempiternam. Ego vero hac mediocritate delector: ac mihi illud jucundum est, quod, cum testimonium secundum fidem, & religionem gravissime dixissem, reus dixit, si in civitate licuisset sibi esse, mihi se satisfacturum: neque me quidquam interrogavit. De versibus, quos tibi a me scribi vis, deest mihi opera, quæ non modo tempus, sed etiam animum vacuum ab omni cura desiderat: sed abest etiam *ἡ ἐπιθυμία*, non enim sumus omnino sine cura venientis anni: erit sumus sine timore. Simul & illud (sine ulla mehercule ironia loquor) tibi istius generis in scribendo priores partes tribuo, quam mihi. De bibliotheca tua Græca supplenda, libris commutandis, Latinis comparandis, valde velim ista confici, præsertim cum ad meum quoque usum spectent. Sed ego, mihi ipsi ista per quem agam, non habeo. neque enim venalia sunt, quæ quidem placeant, & confici nisi per hominem, & peritum, & diligentem non possunt. Chrysippo tamen imperabo, & cum Tyrannione loquar. De fisco quid egerit Scipio, quæram, quod videbitur rectum esse, curabo. De Ascanione, tu vero, quod vis, facies: me nihil interpono. De suburbano quod non properas, laudo: ut tu habeas, hortor. Hæc scripsi. d. x. Kalend. Nov. quo die ludi comminiebantur, in Tusculanum proficiscens, ducentque mecum Cicero nem meum in ludum discendi, non lusionis, ea re non longius, quam vellem, quod Pontino ad triumphum a. d. xxi. Non. Novemb. volebam adesse, etenim erit nescio quid negotioli. Nam Caro & Servilius prætores prohibuitur se minantur: nec, quid possint, scio. Ille enim & Appium Cos. secum habebit, & prætores, & tribunos pleb. sed minantur tamen: in primisque *ἀπὸ πένον* Q. Scævola. Cura, mihi suavissime, & carissime frater, ut valeas.

MARCUS Q. FRATRI, S.

Quod quaeris, quid illis libris egerim, quos, cum essem in Cumano, scribere institui: non cessavi, neque cessor: sed sæpe jam scribendi torum consilium, rationemque mutavi. Nam jam duobus factis libris, in quibus, novendialibus iis feriis, quæ fuerunt Tuditano & Aquilio Cos. sermo est à me institutus Africani, paullo ante mortem, & Lælii, Philii, Manilii, Q. Tuberonis, & Lælii generorum Fannii, & Scævola: sermo autem in novem & dies, & libros distributus de optimo statu civitatis, & de optimo cive: sanè texebatur opus luculentis, hominumque dignitas aliquantum orationi *ponderis* afferebat, hi libri cum in Tusculano mihi legerentur, audieme Salustio, admonitus sum ab illo, multo majore auctoritate illis de rebus dici posse, si ipse loqueretur de repub. præsertim cum essem non Heraclides Ponticus, sed consularis, & is, qui in maximis versatus in rep. rebus essem, quæ jam antiquis hominibus attribuerem, ea visum iri facta esse, oratorium sermone in illis nostris libris, quod esset de ratione dicendi, belle à me removisse: ad eos tamen reulisse, quos ipse vidissem. Aristotelem denique, quæ de rep. & præstante viro scribat, ipsum loqui. Commovit me, & eo magis, quod maximos motus nostræ civitatis attingere non poteram, quod erant inferiores, quam illorum ætas, qui loquebantur. Ego autem id ipsum tum eram secutus ne in nostra tempora incurrens *offenderem* quempiam. Nunc & id vitabo, & loquar ipse tecum, & tamen illa, quæ institueram, ad te, si Romam venero, mittam. Puto enim te existimaturum à me libros illos non sine aliquo meo *τομαχο* esse relictos. Cæsaris amore, quem ad me perscri-

psit unice delector: promissis iis, quæ ostendit, non valde pendeo: nec honores litio, nec desiderio gloriam: magisque ejus voluntatis perpetuitatem, quam promissorum exitum exspecto. vivo tamen in ea ambitione, & labore, tamquam id, quod non postulo, exspectem. Quod me de faciendis versibus rogas, incredibile est, mihi frater, quam egeam tempore: nec sanè latius commoveor animo ad ea, quæ vis, canenda. *ἡ ἀπορία* vero ad ea, quæ ipse ego ne cogitando quidem conseqor, tu, qui omnis isto eloquendi, & exprimendi genere superasti, à me petis? Facerem tamen, ut possem: sed (quod te minime fugit) opus est ad *ποῖνα* quadam animi alicuius, quam plane mihi tempora eripiunt. Abduco equidem me ab omni reip. cura, decodq; litteris: sed tamen indicabo tibi, quod mehercule in primis te celatum volebam. Angor, mi suavissime frater, angor, nullam esse temp. nulla judicia, nostrumq; hoc tempus ætatis, quod in illa auctoritate senatoria florere debebat, aut forensi labore actari, aut domesticis litteris sustentari. Illud vero, quod à puero adamaram: *2 αὐτὸ ἐπέσθην, καὶ ἰσχυρότερον ἐμῶν ἀδελφῶν*, totum occidisse, inimicos à me partim non oppugnatos, partim etiam esse defensos: meum non modo animum, sed ne odium quidem esse liberum: unumque ex omnibus Cæsarem esse inventum, qui me tantum, quantum ego vellem, amaret, aut etiam (sicut alii putant) hunc unum esse, qui vellet. Quorum tamen nihil est ejusmodi, ut ego me non multa consolatione quotidie leniam: sed illa erit consolatio maxima, si una erimus. nunc ad illa vel gravissimum accedit, ut desiderium Gabinium, si ut Pania putat oportuisse, defendissem, concidisset: qui illum oderunt (si sunt toti ordines) propter quem oderunt, me ipsam odisse cepissent. Tenui me, ut puto, egregie, tantum ut facerem, quantum omnes viderent. Et in omni summa, ut mones, valde me ad onum, pacemque converto. De libris, Tyrannio est cessator: Chrysippo dicam: sed res operosa est, & hominis perdidiligentis. Sentio ipse, qui in tummo studio nihil assequor. De Latinis vero, quod me veritam, nescio: ita mendose & scribuntur, & veneunt: sed tamen quod fieri poterit, non negligam. Crebrius, ut ante te scripsi, Romæ est: & qui omnia adjurant, debere tibi valde renuntiant. Ab ætario puro confectum esse, dum absum.

MARCUS Q. FRATRI, S.

Quattuor tragedias xvi. diebus absolvisse cum quibus, tu quidquam ab alio mutatis? & *κλιθ* quaeris, cum Electram & Troadem scripseris? Cessator esse noli: & illud *ἡμῶν σταυτήν*, non putare ad arrogantiam minuendam solum esse dictum, verum etiam ut bona nostra norimus. Sed & istas, & Erigonam: mihi velim mittas. Habes duas epistolas proximas.

MARCUS Q. FRATRI, S.

Romæ & maxime Appia ad Martis, 3 mira proluvia. Crassipedis ambulatio ablata, horti, tabernæ plurimæ: magna vis aquæ usque ad piscinam publicam. Viget illud Homeri.

- 1. Ἡ μὲν ὀπωριὰ, ὅτε λαοὶ ἐβόησαν ἕως ὄψεως
- 2. Ζῆλος. Cadi enim in absolutione in Gabini.
- 3. ὅτε διὰ τὸ ἀσπίστον ἔκπερσεν ἄρδου χαλεπαίνου,
- 4. οἱ βίη ἐν ἀγρῶν πολίτας κελῶσι ἡμίτας,
- 5. οἱ δὲ δίχην ἰλαστοῖσι, ἦσαν ὅππῃ σοὶ ἀλέησται:

Sed hæc non curate decravi Romam cum venero, quæ perspexero, scribam ad te, & maxime de dictatura: & ad Labienum, & ad Ligurium litteras dabo. Hanc scripsi ante lucem,

1. Ἡ ἐπιθυμία.) Assiduo divinas.
 2. Αὐτὸ ἀπορία.) Semper fortiter ageres, aliis præstare.
 3. Μὴν ἰσχυρότερον.) Sic Pall. tres. verum pr. Mira luxur, ut videatur exprimeret voluisse, ἀσπίστον, quod est in hbris à V. Grotio editis.

4. Ἡ μὲν ὀπωριὰ.) Die autumnali, cum abundantissimam effundit equo 1 pice: cum jam hominibus iratus succenset, qui per vim in foro obliquas exiit: maverunt leges, Iustinianum autem expellunt, Deorum v. nesciam non curantes.

lucem, ad lychnuchum ligneolum, qui mihi erat percucundus, quod eum te aspabant, cum esses Sami, curasse faciendum. Vale mi suavisime. & optime frater.

MARCUS Q. FRATRI, S.

SUPRARIORI epistola quod respondeam, nihil est: quae plena stomachi, & querelaru[m] est: quo in genere alteram quoque te scribis pridie Labieno dedisse: qui adhuc non venerat. Delevit enim mihi omnem molestiam recentior epistola. Tantum te & moneo, & rogo, ut in istis molestiis, & laboribus, & desiderijs recedere, consilium nostrum quod fuerit perfectionis tuae. Non enim comoda quaedam sequebamur parva, ac mediocria. Quid enim erat, quod discessu nostro emendum putarem? Praesidium firmissimum petebamus ex optimi, & potentissimi viri benivolentia ad omnem statum nostrae dignitatis. Plura ponuntur in spe quam in pecuniis: reliqua ad iacturam struuntur. Quare si crebro referes animum tuum ad rationem & veteris consilii nostri, & spei, facilius istos militiae labores, ceteraque, quae te offendunt, feres: & tamen cum voles, depones. Sed ejus rei maturitas nequidem venit, & tamen jam appropinquat. Etiam illud te admoneo, ne quid ullis litteris committas: quod si prolatum sit, moleste feramus. Multa sunt, quae ego nescire malo, quam cum aliquo periculo fieri. certior. Plura ad te vacuo animo scribam, cum (ut spero) se Cicero meus bellè habebit. Tu velim cares, ut sciam, quibus nos dare oporteat eas, quas ad te deinde litteras mittemus: Caesarisne tabellariis, ut is ad te protinus mittat, an Labieni. Ubi enim isti sint Nervii, & quam longè absint, nescio. De virtute, & gravitate Caesaris, quam in summo dolore adhibuisset: magnam ex epistola tua accipi voluptatem. Quod me institutum ad illum poema jubes persicere: et si discentur cum opera, tum animo sum multo magis, quoniam tamen ex epistola, quam ad te miseram, cognovit Caesar, me aliquid esse exorsum, revertat ad institutum: idque perficiam his supplicationum otiosis diebus: quibus Messallam jam nostrum, reliquosque molestia levatos, vehementer gaudeo: eumque quod certum Cos. cum Domitio numeratis, nihil à nostra opinione dissentis. Ego Messallam Caesari praestabo. Sed Memmianus in adventu Caesaris habet spem: in quo illum puto errare: hic quidem friget. Scaturum autem jam pridem Pompejus abiecit, res prolatae, ad interregnum comitia adducta. Rumor dictatoris injucundus bonis: mihi etiam magis quae loquuntur. Sed tota res & timeretur, & refrigerat. Pompejus planè se negat velle: antea ipse mihi non negabat. Hirrus auctor fore videtur. O dii quam ineptus! quam se ipse amans sine rivali! Crassum Junianum, hominem mihi debitum, per me deterruit, velit, nolit, scire difficile est. Hirro tamen agente, nolle se non probabit. Aliud hoc tempore de rep. nihil loquebantur. agebatur quidem centè nihil. Serrani Domestici filii funus perijucuosum fuit a. d. iij. Kal. Decemb. Laudavit pater scripto meo. Nunc de Milone. Pompejus ei nihil tribuit: & omnia Guttæ: dicitque se perfecturum, ut in illo Caesar incubat, hoc horret Milo: nec in iuria: & si ille dictator factus sit, prae diffidit. Intercessorem dictaturae si juverit manu, & praesidio suo, Pompejum metu it inimicum, si non juverit: timet, ne per vim perferatur. Ludos apparat magnificentissimos, sic, inquam, ut nemo sumtuosiores, stultè uterque, non postulatus: vel quia munus magnificum dederat, vel quia facultates non erant, vel quia magister, vel quia potuerat magistrum se, non ad id putare. Omnia ferè scripta. Cura, mi carissime frater, ut valeas.

MARCUS Q. FRATRI, S.

DE Gabinio nihil fuit faciendum istorum, quae amantissimè cogitata sunt *ἡ τὴν μὴ χάρις*, feci summa cum gravitate, ut omnes sentiunt, & summa cum lenitate, quae feci, illum neque urisi, neque levavi, testis vehementis fui: praererea quievi. Exitum iudicii foedum, & perniciosum levissimè tuli. Quod quidem bonum mihi nunc denique redundat, ut his malis seip. licentiaque audacium, quae ante rumpebar, nunc ne movear quidem, nihil est enim perditius his hominibus, his temporibus. Itaque, ex rep. quoniam nihil iam voluptatis capi potest: cur siromacher, nescio. Litterae meae, & studia nostra, & otium, villae quae delectant, maximeque pueri nostri. Angit unus Milo, sed velim finem afferat consulatus: in quo enitar non minus, quam sum enisus in nostro: tuque istine, quod facis, adjuvabis. De quo, cetera (nisi planè vis eriperit) restant: de re familiari timeo,

ἡ ὁ δὲ μὴ ἴστωσιν ἢ ἀνοκτώσιν: s. qui ludos n. s. ecc. comparat. cujus in hoc uno considerantiam & ergo sustinebo, ut potero, & tu, ut possis, est tuorum nervorum. De motu temporum venientis anni, nihil te intelligere volebam domestici timoris, sed de communi reip. statu: in quo etiam si nihil procuro, tamen nihil curare vix possum. Quam autem te velim *causam* esse in scribendo, ex hoc coniecto, quod ego ad te ne haec quidem scribo, quae palam in rep. turbantur; ne cujusquam animum meae litterae interceptae offendant. Quare domestica cura te levatum volo. In rep. scio quam sollicitus esse soleas. Video Messallam nostrum Cos. si per interregem, sine iudicio: si per dictatorem, tamen sine periculo, odii nihil habet. Hortensii calor multum valebit. Gabini absolutio, *lex impunitatis* putatur, *ἢ παρρησίας*. De dictatore tamen actum adhuc nihil est. Pompejus abest: Appius miscet: Hirrus parat: multi intercessores numerantur: populus non curat: principes nolunt: ego quiesco. De mancipiis, quod mihi polliceris, valde te amo: & sum equidem, uti scribis, & Romae, & in praediis infrequens. Sed cave, amabo, quidquam, quod ad meum commodum attineat, nisi maxime tuo commodo, & maxima tua facultate, mi frater, cogitaris. De epistola Vatini, risi, sed me ab eo ita observari scio, ut ejus ista odia non forbeam solum, sed etiam concoquam. Quod me hortaris, ut absolvam: habeo absolutum suave, mihi quidem uti videtur, *ἢ ὁ* ad Caesarem: sed quzerolocupletem tabellarium, ne accidat quod Erigonae tuae: cui soli, Caesare imperatore, iter ex Gallia tutum non fuit. * * Quid? si cementum bonum non haberem, deturbem aedificium? quod quidem quotidie mihi magis placet: in primisque inferior porticus, & ejus conclavia sunt restae. De Arcano, Caesaris opus est, vel mehercule etiam elegantioris alicujus. imagines enim istae, & palæstra, & piscina, & milus, multorum Philotimorum est, non Diphilorum. sed & ipsi ea adhibemus, & mittemus, & mandabimus. De Felicis testamento tum magis querere, si scias. Quas enim tabulas se putavit obignare, in quibus in uncis firmissimum tenuerat (lapsus est per errorem & suum, & Sicuræ servi) non obignavit: quas noluit, eas obignavit. *ἢ ἡ δὲ οὐραζέτω*: nos modò valeamus, Ciceronem, & ut rogas, amo, & ut meretur, & ut debeo. Dimitto autem me, & ut à magistris ne abducam, s. & quod mater Pomponia discedit, sine qua edacitatem pueri pertimesco, sed sumus unatamen valde multum. Rescripti ad omnia, mi suavisime, & optime frater.

M. TVL-

1. *ἡ τὴν μὴ χάρις*.) Adde *ἡ δὲ ἔστω χάρις*, Tunc cellus mihi ista dehiscait.

2. *ἡ ὁ δὲ μὴ ἴστωσιν*.) Hic autem furit sic, ut ferri amplius non possit.

3. *Qui ludos n. s. ecc. comparat.*] Ita ferè libri editi scriptique. Lambrinus ed. dicit n. s. ecc. i. i. i. non vituperatam s. n. s. exemplari

manuscripto, idem mox quoque *confiderantiam* mutavit in *inconsiderantiam*, cuius ac calamo exaratis nolentibus.

4. *ἢ ὁ δὲ οὐραζέτω*.) Sed pleret, male ipsi sic.

5. *Et quod mater Pomponia discedit.*] Habent istud Victorius & sequenti prius *ut mater Pomponia non discedit*, adeo ut assentiat P. Manutio, arbitranti illud *Pomponia* esse ab interprete.